קנין הלכה

3

מראי מקומות

מס׳ 5

חודש אדר תש״פ

יו״ד הלכות בשר בחלב

סימן צב, סעיפים א - ד

קנין הלכה

Dirshu
דרשו ד׳ ועוזו
קרן עולמית לחיזוק ועידוד לימוד התורה

לתשומת לבכם: במראי מקומות אלו הושקע עמל רב. אין להעתיק, לצלם וכד׳ ללא קבלת אישור בכתב מ״דרשו״

ציונים לדברי הפמ"ג
שנכללים בחומר הנלמד בחודש אדר תש"פ
יו"ד סי' צב סעיפים א - ד

סעיף א

ש"ד ס"ק ב עד ד"ה ודע.

סעיף ב

מ"ז ס"ק ב עד ד"ה ומה שכתב.

שם ד"ה ודע לרש"י עד ד"ה שמעתי.

מ"ז ס"ק ה מתחלה עד ודע למה.

מ"ז ס"ק ו ד"ה עוד כתב הט"ז עד סוף הס"ק.

ש"ד ס"ק ג. ס"ק ז.

סעיף ג

מ"ז ס"ק ז.

סעיף ד

מ"ז ס"ק יא.

ס"ק יב.

ס"ק יד.

ס"ק טו.

ס"ק טז ד"ה עוד כתב הט"ז עד ד"ה ואין לה. וד"ה אמנם הש"ך עד ד"ה והנה.

ש"ד ס"ק יא. ס"ק יב. ס"ק טו

קנין הלכה

מראי מקומות

סימן צב

סעיף א

גמ' חולין דף קח. אמר רב כיון שנתן טעם בחתיכה וכו' עד ע"ב כשקדם וסילקו. תוס' דף קח: ד"ה אמאי וד"ה שנפל.

בגמ' מבואר דכאשר כזית בשר נפל ליורה של חלב יתכנו שתי סיבות לאסור את החלב:

א. הבשר נותן בו טעם, ונאסר החלב מן התורה מדין בשר בחלב.

ב. החלב נכנם בבשר ונאסר עמו, ומעתה כאשר יפלט חלב אסור מן החתיכה, אז החלב יאסור אותו מדרבנן כדין תערובת מין במינו. [בגמ' איירינן למ"ד מין במינו לא בטיל ולפי"ז החלב אוסר במשהו, ולהלכה קיי"ל דמין במינו בטל בשישים ולכן אם יש שישים בחלב כנגד החלב שנבלע וחזר ויצא ה"ז מותר, וכיון שאין יודעים כמה חלב נבלע בבשר משערין בכל גודל חתיכת הבשר, שאם היא כזית בעינן שיהא בחלב שישים זיתים].

לענין הטעם הראשון האוסר את החלב מן התורה, מהניא מדינא דגמרא טעימת קפילא, ואם הוא יאמר שאין טעם בשר בחלב אין בו איסור תורה, ולענין הטעם השני של תערובת חלב בחלב, לא שייכא טעימה כיון שהוא מין במינו, ולכן בעינן שישים.

בסי' צח [ס"א] יבואר שדעת הרמב"ם והשו"ע דגם האידנא סומכין על טעימת קפילא, והרמ"א כתב דאין סומכין על קפילא ולכן בעינן שישים בכל ענין.

ולענין טעימת ישראל, הש"ך [סי' צח ס"ק ה] נקט דסומכין על טעימתו, ודייק כן מלשון הרמ"א שכתב דאין נוהגין לסמוך על טעימת גוי. [ועיי"ש בש"ך דבדבר של איסור לא יתכן שיטעם ישראל, שהרי יתכן שיש טעם ונמצא שטעם איסור, ועיי"ש שצייר כמה נפק"מ]. [1]

והחכמת אדם [כלל נא ס"ו] התיר לסמוך על ישראל, אמנם כתב דבעינן שיהא בקי בטעמים. [והחוו"ד חולק על הש"ך וסובר שאין לסמוך כלל על טעימת ישראל].

וכתב הש"ך [סי' צח סק"ד] לדייק מלשון השו"ע, וכן כתב הפמ"ג [ש"ד סי' צב ס"ק ב], שלדעת השו"ע יש להטעים לקפילא גם אם יש שישים, ולא סמכינן לומר דמסתמא כיון שיש שישים אין טעם בשר, דהיכא דאפשר לברר מבררינן. וכתב הפמ"ג [סי' צח ש"ד סק"ד] דכן משמע מלשון הרמב"ם, אך להרמ"א אין שואלים לקפילא כלל, ולכן כל שיש שישים שרי.

<u>בדברי התה"ד בסי' קפג המובאים בפמ"ג [מ"ז ס"ק א]</u>

בהך דינא שהחלב הנבלע בבשר נאסר מכח טעם הבשר הנכנם בו, הקשה התה"ד [סי' קפג] דהא טעם הבשר מתפשט בכל החלב שביורה בשוה, ובכלל זה גם בחלב הבלוע בבשר, ואם אין טעם בשר בחלב שביורה, נימא דגם אין טעם בשר בחלב בבלוע בבשר. ותירץ התה"ד שמבואר מהגמ' הזו שהחלב הנבלע בבשר נידון בפני עצמו ואינו מקושר לשאר החלב שביורה, ולכן בכל גווני הוא מקבל טעם מהבשר ונאסר.

והוסיף התה"ד שדין זה לא נאמר לגבי בליעה של כלי, שאם יש כלי שבלוע בו בשר ונפל כלי זה ליורה של חלב וטעם קפילא את החלב ולא הרגיש בו טעם בשר, אין אומרים שהחלב הנבלע בכלי נאסר מהבשר הבלוע בכלי וכאשר יחזור ויפלט יאסור את

1. וכתב רע"א שם דכמו"כ נפק"מ אם טעה ישראל וטעם התבשיל ואמר שאין בו טעם. ובספר בדי השולחן ציין לשו"ת בית יצחק שתמה על רע"א דמסתבר שאם לא אכל כדי לטעום אלא אכל בסתמא ואח"כ שאלוהו אם יש טעם דאין סומכין ע"ז, דהוי מילתא דלא רמי עליה דאיניש.

קנין הלכה

מראי מקומות

כל החלב שבחוץ [אא"כ יש בו שישים]. והטעם משום דלגבי בליעה בכלי אמרינן שגם בזמן שהחלב נבלע בו הרי הוא מקושר לשאר החלב שביורה, ואם אין כח בבשר הבלוע בכלי ליתן טעם בכל החלב שביורה, גם החלב שנבלע בכלי אינו נאסר, ועיי"ש בתה"ד שלמד כן מדברי המרדכי בשם הראב"ן.

בגמ' [דף קח:] מבואר יסוד נוסף, דגבי כזית בשר שנפל לחלב, כל זמן שהיורה רותחת [מעלה אבעבועות] הבשר בולע מן החלב אך אינו חוזר ופולטו, ורק כאשר נחה הקדירה מרתיחתה נפלט החלב הזה לחוץ, [כן שיטת ר"ת בסוגיא, וכתב הפמ"ג דכן פסק השו"ע], ולכן אם קדם וסילק את הבשר מהיורה קודם שנחה מרתיחתה, אין כאן תערובת מין במינו שהרי עדיין לא נפלט חלב מהבשר אל היורה, אמנם טעם הבשר עצמו נפלט אל היורה גם בזמן רתיחתה, וכך שיטת ר"ת.

אמנם כתב הפמ"ג [מ"ז ס"ק א] דאין אנו בקיאין היטב לומר עד מתי מיקרי שלא נחה הקדירה מרתיחתה, ולומר שאם קדם וסילק את הבשר קודם שנחה הרתיחה לא יצטרכו שישים ויהא סגי בטעימת קפילא [להשו"ע הסומך על קפילא], אלא כיון שאין אנו בקיאים חיישינן בכל גווני.

עיין בפמ"ג [ש"ד ס"ק ב] שמבאר דגם בכלים אמרינן דכל זמן שהיורה רותחת הכלי בולע מהחלב ואינו חוזר ופולטו לחוץ, אך בליעה הנמצאת כבר בכלי נפלטת לחוץ אף בזמן הרתיחה, דבליעה זו נחשבת כאילו היא גוף הכלי, וכשם שבבשר פולט טעמו מיד אל החלב אף בזמן הרתיחה, כן הטעם הבלוע מקודם לכן בכלי נפלט מיד. וכתב בספר פרי תואר [לבעל האור החיים הק'] דאם נפל הבשר לקדירה בהיותה חמה קודם שהעלתה רתיחות, דבולעת וגם פולטת כמו בתר דנייחא הרתיחה.[2]

2. **<u>תוספת עיון</u>**

הפמ"ג [מ"ז ס"ק א] מביא דהפר"ח הקשה, דבאופן שלא סילק את הבשר מן היורה יש לאסור את כל החלב אפילו יש בו ס' נגד הבשר, דניחוש שנבלע חלב בבשר וחזר ונפלט ממנו כמה פעמים. וכבר הקשה כן הר"ן בשם הרמב"ן בסוגיא דטיפת חלב [נדפס בר"ן על הרי"ף ס"פ כל הבשר דף מד ריש ע"א]. ותירץ הר"ן דאמרינן קמא קמא בטיל, והחלב הנפלט מהבשר בטל מיד בשישים ולכן גם כאשר חוזר ונבלע חלב ונאסר, ושוב נפלט בטל גם הוא בשישים. והפר"ח [ס"ק ב] תמה ע"ז ממה שכתב בסוגיא דחוזר וניעור [סי' צט ס"ק כא] דיש אופנים שאפילו במין במינו אמרינן חוזר וניעור, כגון אם נתרבה האיסור על ההיתר. וכתב החזו"א [סי' טז ס"ק ג] בכוונת הר"ן, דמה דאמרינן בדאורייתא חוזר וניעור, היינו דוקא כאשר לבסוף צורת האיסור קיימת כגון שיש טעם איסור בתערובת, אבל בנ"ד צורת האיסור אינה קיימת, שהרי טעם הבשר שאסר את החלב [שנבלע בחתיכה] נתפשט בכל הקדירה ואין כאן טעם בשר בחלב כלל, ולכן אמרינן קמא קמא בטיל.

עוד הביא הפמ"ג [מ"ז ס"ק א] קושיא נוספת של הפר"ח, דאמאי אמרינן שאם יש שישים בחלב כנגד כזית הבשר [כגון בחתיכה שיש בה כזית] ניתר הכל, וגם החלב שנבלע בבשר ונפלט הותר, והרי כנגד החלב הזה אין שישים זיתי חלב של היתר רק חמישים ותשע, שהרי הכזית הזה אסור. וכתב הפר"ח דכיון שעוסקים כאן בדין מין במינו שאינו אלא מדרבנן לא דייקינן כולי האי. והכרתי ופלתי [ס"ק ב הובא בחוו"ד ס"ק א] תירץ דלענין ביטול החלב הזה גם הבשר שבקדירה מצטרף לשישים, שהרי הטעם של החלב הזה מתפשט בשישים זיתים ומכללם הבשר.*

עוד הקשה הפמ"ג [שם] דבציור שנתבשלו ב' זיתי חלב עם ירקות ונפל לתוכם כזית בשר, ניחוש שנבלע כזית חלב בבשר ונפלט, ואח"כ נבלע בבשר הכזית השני של החלב ונפלט, ונמצא שיש כאן ב' זיתי חלב של איסור והם נותנים טעם בירקות שהרי זה מין בשאינו מינו, וא"כ ניבעי ק"כ זיתי ירקות כדי לבטלם. ותירץ הפמ"ג דמלכתחילה לא נבלע כזית חלב בבשר, דכיון שיש כאן הרבה ירקות, גם מהם נבלע טעם בבשר, ולא נכנס חלב בבשר אלא לפי היחס שלו לירקות, ואם יש ס' בירקות כנגד החלב נכנס מעט חלב לבשר.

* ונמצא דנתחדש כאן שהבשר [שהוא אסור משום בשר בחלב] מצטרף לנ"ט זיתי חלב כדי לבטל כזית חלב האסור מטעם בשר בחלב, ואף על פי ששניהם אסורים משום בב"ח ובשניהם יש טעם מורכב של בשר בחלב מ"מ הבשר מצטרף לבטל את החלב. [ועיין בחזו"א (סי' כה ס"ק ז) שנקט שאם נתבשלו כזית בשר עם כזית חלב ונאסרו ונפלו לקדירה, בעינן ק"כ זיתי היתר לבטלם כיון שיש כאן איסור מחודש של בב"ח, והיינו טעם מורכב של בב"ח לכן הוו כאיסורים השוים בטעמם, וכן כתב בחידושי ר' חיים הלוי (הלכות מאכ"א פי"ד ה"ו)].

קנין הלכה

מראי מקומות

סעיף ב

משנה דף קח. טיפת חלב שנפלה על החתיכה וכו' עד סוף המשנה. גמ' אמר רב כיון שנתנה טעם בחתיכה וכו' עד וריש לקיש דאמר אפשר לסוחטו מותר. גמ' דף קח: ואפשר לסוחטו עצמו תנאי היא וכו' עד המשנה דף קט.

כדי להקל על הבנת הדינים שבסעיפים הבאים ראינו לנכון להקדים את עיקרי כללי הפעפוע של איסור בהיתר. דינים אלו מבוארים באריכות בסי' קה סעיפים ד - ה.

<u>פעפוע מאיסור להיתר</u>

בדיני פעפוע איסור לתוך היתר למדו הראשונים מהמשנה [דף צו:] ומהגמ' שם, דיש להבחין בין אם האיסור נתבשל עם ההיתר, שבזה הרוטב של הבישול מוליך את טעם האיסור בכל הקדירה, לבין אם האיסור נצלה עם ההיתר, שבזה אין רוטב המוליך את הטעם. וכן חילקו הראשונים בין חתיכה של בשר איסור, שטעמו נפלט ממנו, לבין חתיכה של היתר שבלעה טעם איסור, דלענין הפלטת איסור הבלוע בתוך מאכל, ישנם כללים אחרים מאשר לענין הפלטת הטעם ממאכל שהוא עצמו אסור.

<u>כאשר המאכל עצמו אסור</u>

אם מבשל אותו עם ההיתר, הרוטב מוליך את הטעם של האיסור בכל ההיתר, ויש בזה להקל ולהחמיר, שאם יש שישים בכל הקדירה כולה מותרת [פרט לחתיכה האסורה עצמה שהיא נשארת באיסורה], ואם אין שישים בקדירה כולה אסורה.
ובמקום שאינו מבשל אלא צולה את האיסור עם ההיתר, שבזה אין רוטב המוליך את הטעם לכל ההיתר, חילקו בגמרא ובראשונים בין איסור שמן לבין איסור כחוש, איסור שמן מפעפע בכל חתיכות ההיתר שבקדירה אף שאין רוטב, משא"כ איסור כחוש אינו אוסר בצלי אלא כדי נטילה. ולמדו זאת מהגמ' [דף צו: - צז.] דגדי שצלאו בחלבו אסור לאוכל אפילו מראש אזנו, משום דחלב מפעפע, משא"כ כחוש אינו מפעפע וכדאמר שמואל דירך שנצלה עם הגיד קולף ואוכל את הבשר ומשייר רק כדי נטילה [כך נקטו תוס' דף צו:].
וכל זה בצלי, אבל בבישול הרוטב מוליך את כל הפליטה אל כל הקדירה, ואף בכחוש משערין בנותן טעם, וכלשון המשנה [דף צו:] ירך שנתבשל בה גיד אם יש בה בנותן טעם הרי זו אסורה.
אף שנתבאר שבאיסור שמן השומן מפעפע בכולו, מ"מ החמירו הראשונים לאסור גם כדי נטילה, ונפק"מ שאם יש בכל חתיכת הבשר שישים כנגד האיסור ואינה נאסרת, מ"מ צריך ליטול כדי נטילה ממקום שנגע בו האיסור, והטעם מחשש שמא במקום זה נתרכז יותר האיסור. [דינים אלו מבוארים בסי' קה ס"ה]. עוד מבואר ברמ"א [שם סעיף ה] שהאידנא אין אנו בקיאין בין כחוש לשמן ולכן נקטינן להחמיר בכל מאכל שמפעפע בכל ההיתר אף בצלי.[3]

<u>דין איסור הבלוע בחתיכה לאסור חתיכות אחרות</u>

במקרה שאיסור נתן טעם בחתיכה ואח"כ בישל את החתיכה עם חתיכות היתר, הרי האיסור יוצא מהחתיכה ואוסר גם את שאר החתיכות, משום שהרוטב של הבישול מפליט את האיסור הבלוע בחתיכה. ואעפ"כ אין החתיכה חוזרת וניתרת אף אם יש שישים בקדירה כנגד האיסור, וזהו דין "אפשר לסוחטו אסור" המבואר בסוגיא [דף קח.]. ואדרבא, מתוך שהחתיכה כולה אסורה משום

3. אמנם כתבו הפוסקים שחומרא זו היא רק כאשר המאכל עצמו אסור, אבל אם איסור כחוש נבלע במאכל של היתר אין מחמירים בו כשמן לומר דמפעפע בלי רוטב.

קנין הלכה

מראי מקומות

האיסור הבלוע בה, הרי אנו אומרים [לפי חלק מהראשונים] שהחתיכה עצמה נעשתה נבילה ובעינן שישים בקדירה כנגד כל החתיכה ואין די בשישים כנגד האיסור. דינים אלו מבוארים להלן [סעיף ד].

אמנם אם לא בישל את החתיכה רק צלה אותה, או שהחתיכה היתה בתוך הקדירה מחוץ לרוטב, נתבאר בגמרא [דף קח:] לגבי טיפת חלב שנפלה על החתיכה ד"מיבלע בלע מיפלט לא פליט", ולמדו מזה הראשונים שהחלב הבלוע בחתיכה אינו נפלט ממנה כיון שאין החתיכה בתוך הרוטב והרי זה כעין צלי. אמנם נחלקו הראשונים בפרטי דין זה :

א. הרשב"א נקט שהחלב הוא איסור כחוש, ולכן כתב שאין ללמוד מכאן אלא למקרה שהאיסור הבלוע הוא כחוש ואינו שמן, אך איסור שמן יוצא מחתיכה לחתיכה אף בלי רוטב.[4]

ב. המהר"ם מרוטנבורג [הובא במרדכי ס"פ גיד הנשה] נקט שהחלב הוא איסור שמן, שהרי חזינן במשנה שהוא אוסר את כל החתיכה שנפל עליה, ולמד מהגמ' הנ"ל שגם איסור שמן הבלוע בחתיכה אינו יוצא ממנה בלי רוטב. ועיין בהגר"א [סי' קה ס"ק מב] שכתב דזו גם דעת תוס' [דף קח. ד"ה טיפת].

<u>להלכה</u>: הפוסקים [סי' קה ס"ה] נקטו כהרשב"א דבלוע שמן יוצא בלי רוטב, [אמנם לענין אם נקטו כן רק לחומרא לאסור שאר החתיכות, או גם לקולא דבטל בשישים, נחלקו הפוסקים, ויובא להלן בהערה].

<u>טעם פעפוע החלב בכל החתיכה</u>

במשנה מבואר שהחלב מפעפע בכל החתיכה שנפל עליה, ולכן אם אין בחתיכה טעם חלב נתבטל החלב, ומאידך מבואר שאין החלב מפעפע ישירות דרך החתיכה אל כל הקדירה, דאם כן היתה כל הקדירה מצטרפת לבטלו.

והקשו הפוסקים [ד"מ סי' קה ס"ק ו] דהא איתא בשו"ע [סי' קה ס"ד] דאם נפל איסור על גבי צלי או ע"ג חתיכה שבקדירה מחוץ לרוטב אין הוא אוסר אלא כדי נטילה, ואינו מפעפע בכל החתיכה.

ונאמרו בזה כמה תירוצים:

א. הדרכי משה [שם] כתב דטיפת חלב היא איסור המפעפע כמו חֵלב שמן הנזכר בטור [סי' קה] דמפעפע, וכ"כ הט"ז [ס"ק ג] והש"ך [ס"ק ב]. [5]

והש"ך הקשה ע"ז מדברי הרשב"א בתורת הבית [ב"ד ש"א דף ח - ט] ומדברי הר"ן [חולין דף מג. בדפי הרי"ף] שכתבו שחלב אינו איסור שמן, וכתבו דזה הטעם שהחלב אינו מפעפע מחתיכה לחתיכה.

ב. תירוץ שני כתב הש"ך [שם] בשם הר"ן [סוף פרק כל הבשר דף מג.] שלגבי חתיכה העומדת בקדירה, מתוך שיש בה הבל מתפשטת לחלוחית החלב בכל החתיכה, אך אין די בהבל זה כדי להוליך את החלב בכל הקדירה. [ובסי' קה הנ"ל מיירי באיסור גוש ולא באיסור צלול, ובזה לא מהני הבל הקדירה להבליע בכל החתיכה].

4. והא דטיפת החלב מפעפעת בכל החתיכה ולא אמרינן דכיון שהחלב כחוש ואין כאן רוטב לא תאסור אלא כדי נטילה יתבאר להלן.

5. תירוץ זה צ"ע דא"כ יפעפע החלב השמן אל כל הקדירה ותצטרף כולה לבטלו, שהרי קיי"ל [סי' קה ס"ז] דדבר שמן מפעפע מחתיכה לחתיכה. וכתב הדגול מרבבה בהגהותיו על הש"ך [ס"ק ב] דלפי"ז צ"ל דהא דנקטו הפוסקים דאיסור שמן מפעפע גם מחתיכה לחתיכה אף בלא רוטב, הוא רק לחומרא ולא לקולא, וציין לדברי הנקה"כ [סי' קה] על הט"ז [ס"ק כב בדעת השו"ע שם ס"ט]. ועיי"ש שמבואר דהטעם שנקטינן דמפעפע לחומרא ולא לקולא הוא משום דנהי שהאיסור השמן יוצא מהחתיכה לחתיכות אחרות, אך אפשר שאינו מתפשט בהן בשוה, ולכן אפשר שנשאר איסור בחתיכה הזו. [ובגוף דין זה אם אמרינן דאיסור שמן הבלוע באוכל מפעפע מחתיכה לחתיכה אף לקולא, עיין בהגהת רע"א על הש"ך (סוס"ק ב) שמבואר ממנו דאמרינן כן אף לקולא, וכ"כ הפמ"ג (סי' קה סוס"ק לח) בשם ספר מנחת יעקב [כלל לז אות ה], וכן משמעות התורת חטאת (כלל לז דין א)].

קנין הלכה

מראי מקומות

ג. הרשב"א במשמרת הבית [בית ד ש"א דף כ: - כא.] כתב דחלב מיסרך סריך [פי' נדבק לחתיכה] ומפעפע בכולה. וכתבו הפר"ח [ס"ק ג] והגר"א [סי' קה ס"ק מב] שאף שלהרשב"א חלב אינו איסור שמן אלא כחוש, [ולכן אינו מפעפע מחתיכה שהוא בלוע בה לחתיכה אחרת בלי רוטב], מ"מ באותה חתיכה מפעפע הוא.

ד. הש"ך [שם] דן להעמיד את המשנה בחתיכת בשר שמינה, והשומן מפטם את החלב הנבלע בו ומוליכו בכל החתיכה.

<u>חתיכה שמקצתה ברוטב</u>

בעיקר הדין הנ"ל המבואר במשנה שטיפת החלב שנפלה על החתיכה אינה מתפשטת לכל הקדירה [להתבטל בשישים בכל הקדירה] נחלקו רש"י ור"י:

א. דעת רש"י ובעל העיטור, והרשב"א ורבינו ירוחם, דאפילו אם מקצת החתיכה בתוך הרוטב, מ"מ אין טיפת החלב שנפלה על החלב שמחוץ לרוטב מתפשטת בכל הקדירה, ולכן אין החתיכות האחרות ושאר הרוטב מצטרפים לשישים לבטל את הטיפה.

ב. דעת ר"י היא דאם מקצת החתיכה ברוטב הרי זה כאילו נפלה הטיפה אל תוך הרוטב עצמו, דהיא מפעפעת בחתיכה והרוטב מוליך אותה בכל הקדירה, ואם יש שישים בקדירה ובכל תכולתה כנגד הטיפה בטילה הטיפה. [גם החתיכה עצמה מותרת, כך מבואר בפמ"ג (ש"ד סק"ב)].

השו"ע לא הביא את המחלוקת הזו בהלכות בשר בחלב רק בדיני תערובת [סי' קה ס"ד]. גם הרמ"א לא הביא אותה בסעיף זה, אך להלן [סעיף ד] כתב להחמיר כרש"י בענין בשר בחלב, שאם טיפת חלב נפלה על חתיכה שמקצתה ברוטב נאסרת החתיכה ואין מצרפין את שאר הקדירה לשישים. [ולפי הש"ך (ס"ק ו) נסתפק הרמ"א אם להכריע כרש"י או כר"י, ולכן החמיר כשתי השיטות, והיינו שהחתיכה נאסרת אם אין בה שישים כנגד הטיפה (כרש"י, דלפי ר"י אם בקדירה יש שישים בטלה הטיפה), וכן הקדירה כולה נאסרת אם אין בה שישים כנגד הטיפה (כר"י דס"ל שהטיפה מפעפעת בכל הקדירה)]. ולענין שאר איסורים עיין ברמ"א להלן [סעיף ב] שלענין החתיכה עצמה אסר כרש"י, ולענין שאר חתיכות נקט כר"י דהכל מצטרף לבטל.

בענין שיטת רש"י בחתיכה שמקצתה ברוטב לאסור אח"כ את שאר החתיכות, עיין בדרכי משה [ס"ק ב] שהביא שנחלקו בזה הראשונים:

א. הר"ן נקט שלפי רש"י אחרי שנאסרה החתיכה נאסרת כל הקדירה אף אם לא ניער וכיסה.

ב. המרדכי ס"ל דלפי רש"י רק מה שחוץ לרוטב נאסר ומה שבתוך הרוטב לא נאסר כלל, [שאין טיפת החלב מפעפעת לשם], וכ"ש שאין שאר הקדירה נאסרת.

ג. הד"מ הסיק כדמשמע בטור שהחתיכה עצמה נאסרת כולה גם מה שבתוך הרוטב, משא"כ שאר הקדירה אינה נאסרת הואיל ואין כל החתיכה ברוטב, וכן מפורש ברשב"א [תורת הבית הארוך בית ד' שער א' דף ח:]. וכן משמע בש"ך [ס"ק ו] דסובר דלפי רש"י אין שאר החתיכות נאסרות, וצ"ל דס"ל להד"מ והש"ך דאין כח ברוטב להוציא בלוע מחתיכה שמקצתה מחוץ לרוטב. והט"ז [ס"ק ב] והחוו"ד [ס"ק ב] נקטו, דלפי רש"י בשלב ראשון נאסרת החתיכה, ואח"כ נאסרת כל הקדירה אלא אם יש שישים כנגד כל החתיכה.[6]

6. **<u>תוספת עיון</u>**

<u>צירוף חתיכה שמקצתה מחוץ לרוטב לבטל</u>

הפוסקים נחלקו בדין טיפת חלב שנפלה לרוטב, שבזה מצרפין כל מה שבקדירה לשישים כדי לבטל את הטיפה, אם יש חתיכה שמקצתה מחוץ לרוטב, האם מצרפין אותה לדיני הביטול. המנחת יעקב [כלל כז ס"ק יז] נקט שלפי רש"י אין החלק שמחוץ לרוטב מצטרף לשישים, דכשם שאם נפלה טיפה על החלק שמחוץ לרוטב אין שאר החתיכות שבקדירה מצטרפות, כן איפכא אם נפלה טיפה ברוטב אין מה שמחוץ

מראי מקומות

<u>חתיכה האסורה שנפלט ממנה רק טעם מהבשר</u>

לכאורה שיטת הד"מ והש"ך הנ"ל [דלרש"י בחתיכה שמקצתה ברוטב רק החתיכה אסורה ולא כל הקדירה] עדיין צ"ע, דנהי דס"ל שאין בכח הרוטב להוליך את החלב הבלוע בחתיכה, מ"מ יוליך הרוטב את טעם הבשר של החתיכה עצמה, וטעם זה אסור הוא שהרי כל החתיכה אסורה מדין בשר בחלב, וכן הקשו הבית מאיר, החוו"ד והחזו"א. וכתב החזו"א [סי' טז ס"ק ד] דמבואר מזה שלפי רש"י, אין חתיכה שנאסרה מדין בשר בחלב אוסרת רוטב או חתיכות אחרות ע"י יציאת טעם הבשר לחוד, אלא אם יוצא גם טעם חלב עמו, אבל אם יוצא רק טעם הבשר אין זה אוסר. וזה כשיטת הט"ז [סי' קה ס"ק יג] ודלא כהש"ך [שם ס"ק יז], דהש"ך סובר דכיון שחתיכה עצמה נעשתה נבילה לכן אף אם יוצא טעם בשר לחוד ה"ז טעם של איסור. אמנם הר"ן [שהובא בדרכי משה ס"ק ב הנ"ל] הסובר שלפי רש"י נאסרת שאר הקדירה, טעמו משום דפליטת הבשר גרידא אוסרת אף שלא נפלט עמה חלב. [ובב"י הובאה דעת הראב"ד (פ"ט ה"י ממאכ"א) שכתב דבלא ניער אין שאר החתיכות אסורות, דאף שטעם הבשר יוצא, מ"מ בעינן שיצא גם חלב עמו כדי שתהא זו פליטה אסורה].[7]

<u>הערות על סדר השו"ע הט"ז והש"ך</u>

עיין ש"ך [ס"ק ג] שהאריך להביא את הביאורים השונים בהא דטיפת החלב מתפשטת בכל החתיכה, וסיים דלדידן דאין אנו בקיאין בין כחוש לשמן בלא"ה משערין לעולם בשישים.[8] והיינו דאף את"ל דמן הדין נחשב החלב כאיסור כחוש, ורק משום שהוא צלול עם הכל שבקדירה נקטינן דמתפשט בכל החתיכה, ולפי"ז גוש של גבינה כחושה שיפול על החתיכה לא יאסור אלא כדי נטילה, מ"מ אנו מתייחסים לגבינה כאילו היא שמינה, דאין אנו בקיאין, ולכן אם אין בתוכה שישים כנגד הגבינה נאסרת כל החתיכה.

ועיין בהגהת רע"א שכתב דגם לדידן דאין אנו בקיאין, יש נ"מ בין הטעמים השונים במקרה שיש שישים בכל הקדירה כנגד החלב שנפל על החתיכה [ואין שישים בחתיכה שעליה נפלה טיפת החלב], דאי משום שאין אנו בקיאין בין כחוש לשמן היה די לאסור בחתיכה כדי נטילה, דממ"נ, אם החלב שמן הרי הוא מפעפע בכל הקדירה ובטל, ואם הוא כחוש אין הוא אוסר יותר מכדי נטילה, משא"כ לפי הטעם של הר"ן שהיות והחלב צלול יש כח בהבל שבקדירה להוליכו בכל החתיכה [אך לא בכל הקדירה], נאסרת כל החתיכה. וכן לפי שיטת הרשב"א שיש לחלב דין אמצעי של פעפוע [שמפעפע לכל החתיכה אך אינו יוצא ממנה], נאסרת כל החתיכה מן הדין ואין שאר הקדירה מצטרף לבטל. עוד יש להוסיף דלפי השיטות החוששות לחומרא לשיטת המהר"ם מרוטנבורג

לרוטב מצטרף. וכן נקט הפמ"ג [מ"ז ס"ק ב ובסי' קה ש"ד ס"ק א], אבל החוו"ד [ס"ק ו] נקט דלענין התפשטות טיפה שברוטב, היא מתפשטת לכל החתיכה בשוה, גם לחלק שמחוץ לרוטב, ורק לענין טיפה שנפלה על החלק שבחוץ, סובר רש"י דל"א שהרוטב יפלוט אותה לחוץ. [ודעת הב"ח להחמיר בציור הנ"ל אף לפי ר"י, דאין לצרף מה שמחוץ לרוטב לשישים].

7. **<u>תוספת עיון</u>**

עיין בפמ"ג [מ"ז סוס"ק ב] שהביא סברת רב אחד, דלפי המבואר בגמ' [דף קח:] דכל זמן שהקדירה רותחת אמרינן דהבשר מיבלע בלע ולא פליט ממה שבלע, א"כ אף לפי ר"י אין להתיר בחתיכה שמקצתה ברוטב לצרף את כל הקדירה ולומר שהחלב מתפשט בכל הקדירה, שהרי בתחילה נבלע החלב בחתיכה הזו ואינו נפלט ממנה כל זמן שיש רתיחות, וממילא אינו מתפשט בכל הקדירה, וכאשר פסקו הרתיחות אין אומרים דעכשיו תחזור ותהא ניתרת, דאין הגעלה לאוכלין, ועיי"ש מש"כ בזה הפמ"ג. וכתב החוו"ד [ס"ק ו] דרק מה שנבלע מהחלב שביורה אמרינן דאינו חוזר ונפלט לחוץ עד שינוחו הרתיחות, אבל החלב שנפל מבחוץ הוי כגופה של חתיכה והוא נפלט ממנה גם בשעת הרתיחות.

8. מבואר מדברי הש"ך וכך כתבו שאר הפוסקים, שאף לגבי חלב שמפורש הדין במשנה שאינו מתפשט בכל הקדירה [שהרי אין כל הקדירה מצטרפת לשישים], מ"מ אמרינן דאין אנו בקיאין ואנו אוסרין כל הקדירה אם אין בה שישים כנגד החלב.

קנין הלכה

מראי מקומות

דבלוע שמן אינו מפעפע מחתיכה לחתיכה, אין מקום כלל להקל בכדי נטילה, שהרי גם להך צד שהחלב שמן אין הוא מתפשט לכל הקדירה אלא רק לאותה חתיכה והרי היא אסורה.

[ומבואר שרע"א נקט דאמרינן גם לקולא, דדבר שמן מפעפע בכל הקדירה].

<u>ניער וכיסה</u>

ענין הניעור הוא הערבוב וההגסה של התבשיל [רש"י דף קח: ד"ה ניער], והיינו באופן שהחתיכה שעל גבה טיפת החלב נכנסה ברוטב [לפי רש"י בעינן שתכנס כולה ברוטב ולפי ר"י סגי בזה שנכנסה מקצתה]. ובענין הכיסוי מצינו לשונות חלוקים בראשונים:

א. רש"י [דף קח: ד"ה ניער] כתב שכאשר מכסה את הקדירה עולין מי השוליים עד כיסוי הקדירה, וכ"כ הרשב"א [משמרת הבית בית ד שער ט].

ב. הרא"ה בבדק הבית [שם] כתב שההבל עולה ומערב בזה את הטעם בכל הקדירה, וכן כתב בשו"ת הריב"ש [סי' רנה]. ועיי"ש שהריב"ש למד מזה דהבל העולה מן המשקה נידון כמשקה, וכעי"ז עיין בביאור הגר"א [ס"ק לט] לגבי הבל העולה מחלב שבמחבת.[9]

<u>ההיתר לכתחילה לנער</u>

אסור לבטל איסור לכתחילה, ובכלל זה גם אסור ליתן חלב בקדירת בשר אף כשיש בה שישים נגד החלב ואין הקדירה נאסרת, דגם זה נידון כביטול איסור לכתחילה. ומעתה יש לדון, אם כאשר נפלה טיפת חלב על חתיכה מותר לכתחילה לנער את הקדירה או לכסותה באופן שהחלב יתפשט בכל הקדירה ויתבטל, או שהמשנה דיברה רק בדיעבד על מי שניער וכיסה, אך לכתחילה יש בזה איסור.

ומצינו בספר איסור והיתר [כלל כח דין ב] שכתב דאכן אם נפלה טיפה על חתיכה שכולה חוץ לרוטב, אסור לנער את הקדירה משום דמבטל איסור לכתחילה.

וע"ע בב"י [ד"ה כתב הרמב"ם] שהביא בשם ר"י בן חביב שגם הוא כתב שיש בזה ביטול איסור לכתחילה, ורק באופן שמתחילה לא ראה להיכן נפלה הטיפה, בזה שרי לערב את הטיפה בכל הקדירה. [10] ובשו"ע [אשר מקור לשונו הוא הרמב"ם פ"ט מאכ"א

9. **<u>תוספת עיון</u>**

<u>החשש בניער וכיסה מיד</u>

עיין פת"ש [סי' קה ס"ק ח] שהביא מספר חמודי דניאל שאיסור שנפל על היתר אם סילקו מיד אין הוא אוסר, וכמבואר בדין טיפת חלב שנפלה על החתיכה שאם ניער וכיסה מיד ה"ז מותר. ועיין בשו"ת מהרש"ם [ח"ב סוס"י כ] שכתב שגם ברדב"ז [ח"א סי' רכג] מבואר כעין זה, וסיים המהרש"ם דאין להקל בזה אלא באיסורים דרבנן וכשיש צירוף נוסף. ובספר איסור והיתר [כלל ל סי' ד] כתב דלא כהחמודי דניאל, בנידון שנפל חלב רותח על בשר, שכתב שהוא נאסר אף בלי שהייה כלל, דכח הרתיחה מוציא את הטעם מיד. [ועיי"ש בהגהת זר זהב שציין שזה דלא כהחמו"ד הנ"ל]. והערוך השולחן [ס"א] נקט דאף שהטיפה מתחילה להיבלע מיד בחתיכה, מ"מ אם לא שהה אלא ניער מיד אפשר לנער את הקדירה ולהתיר גם את החתיכה הזו, שהרי גם בנפלה לחתיכה בתוך הרוטב נבלעת הטיפה תחילה בחתיכה ואינה מתפשטת מיד בכל הרוטב, ואפ"ה הולכים לפי סוף ההתפשטות, ועיי"ש שכתב דקשה ליתן קצבה לדבר עד מתי מהני לנער.

10. הש"ך [ס"ק ח] הביא שמהר"י בן חביב התיר לנער את הקדירה גם באופן שיודע על איזו חתיכה נפלה הטיפה, ובב"י לא התפרש כן וצ"ב. והנה הגר"א ס"ק יב] הביא דגירסת מקצת ספרים במשנה הוא "טיפת חלב שנפלה על החתיכה נוער את הקדירה" ומבואר דשרי לכתחילה. אך הגר"א מעמיד ג"כ באופן שלא נודע על איזו חתיכה נפלה. ובתרגום החדש לפיהמ"ש לרמב"ם הגירסא ג"כ דמנער לכתחילה את הקדירה, ושם משמע שאף באופן שיודע על איזו חתיכה נפלה הטיפה מ"מ מנער, וצ"ע.

קנין הלכה

מראי מקומות

ה"י] בתחילת הסעיף איירי באופן שכבר ניער וכיסה, ואין ראיה שמותר לנער לכתחילה, אך בסוף הסעיף, לגבי טיפה שנפלה לתוך הקדירה או לחתיכות ואינו יודע לאיזו חתיכה נפלה, כתב דמנער לכתחילה את הקדירה כדי שתתבטל הטיפה, ומשמע שאין בזה איסור. ועיין בש"ך [ס"ק ח] שהקשה דאם נפלה הטיפה על חתיכה ונתנה בה טעם [ואין אנו יודעים על איזו חתיכה נפלה] איך שרי עכשיו לנער את הקדירה ולפשט את הטעם בכל הקדירה כדי שלא יהא ניכר, והרי מבטל איסור לכתחילה. וכתב הש"ך די"ל דכיון שלא נודע לאיזו חתיכה נפלה הטיפה נמצא שכל הקדירה נכנסת בכלל הספק ואין זה נקרא מבטל איסור, וכעין זה כתב גם הט"ז [ס"ק ו]. עוד הוסיף דלפי התה"ד [סי' קעא] כל שיש ספק אם יש כאן איסור אין בזה דין מבטל איסור לכתחילה. [11]

ועיין בגליון רע"א [על השו"ע הנ"ל] שהקשה דיאסר לנער את הקדירה לכתחילה מטעם אחר, משום איסור בישול בשר בחלב, וכגון שנפלה הטיפה על חתיכה אחת שהיא מחוץ לרוטב, שע"י הניעור מתפשטת הטיפה לכל החתיכות, וא"כ עכ"פ באופן שאין שישים בכל הקדירה ייאסר לנער, שמא כשיטעום הקפילא יהא בכל הקדירה טעם חלב ונמצא שבישל בשר בחלב.[א]

<u>בדברי הרמ"א שכתב דאם לא ניער וכיסה כלל בעינן שישים כנגד הטיפה והחתיכה אסורה</u>

הפוסקים התקשו בדברי הרמ"א, דממ"נ אם החלב מפעפע בכל הקדירה א"כ כשיש שישים לא תיאסר גם החתיכה, ונשנו בזה כמה ביאורים:

א. הט"ז [ס"ק ה] כתב דמיירי בחתיכה שמקצתה ברוטב, והרמ"א נקט כר"י דהטיפה מפעפעת בכל הקדירה ולכן בעינן שישים בכל הקדירה נגדה, ומ"מ מסברא דנפשיה החמיר הרמ"א דאף לר"י החתיכה עצמה אסורה.

ב. הש"ך [ס"ק ו] כתב ג"כ דמיירי בחתיכה שמקצתה ברוטב, והרמ"א מסופק אם לפסוק כרש"י או כר"י, ולכן החמיר כתרוויהו, שאם אין שישים בקדירה כנגד הטיפה כולה אסורה כשיטת ר"י, ואם יש שישים בקדירה חשש לרש"י שהחלב אינו מתפשט אף מחוץ לחתיכה, אך החתיכה עצמה אסורה.

ג. רע"א בהגהותיו וכן החוו"ד [ס"ק ד] כתבו שמדובר אף בחתיכה שכולה מחוץ לרוטב, ודברי הרמ"א מיוסדים אהא דאין אנו בקיאין בין כחוש לשמן, [ומטעם זה אסר הרמ"א בסי' קה ס"ה אף בצלי את כל החתיכות משום דאין אנו בקיאין בין כחוש לשמן], ולכן בעינן שישים בכל הקדירה כנגד הטיפה שמא דינה כדבר שמן, ומאידך לחומרא דיינינן

ובעיקר דין איסור לכתחילה של טיפת חלב בתבשיל בשר, עיין שו"ת רע"א [סי' רז] שדן לומר מסברא, דכיון שמבואר ברא"ש הלכות כלאי בגדים [אחרי פרק ט דנדה, סי' ה] שבשר בחלב שכ"א בפ"ע היתר ורק תערובתם נאסרה, אין בזה היתר של ביטול ברוב כלל, והא דאין החלב אוסר כשאינו נותן טעם אינו מטעם ביטול ברוב אלא מטעם שאין זה דרך בישול, א"כ י"ל דלא שייך בזה כלל דין ביטול איסור לכתחילה. ועיי"ש בדברי רע"א שכתב דמספר תו"ח המובא בש"ך [סי' צט ס"ק כב] משמע דיש בזה דין ביטול איסור לכתחילה.

11. קצ"ע דמהרא"י התיר שם רק בצירוף הא דאין כוונתו לבטל את האיסור, והכא כוונתו לבטל. ועיין ש"ך [סי' קטו ס"ק כח] שהצריך שני הצירופים.

<u>☞ ליקוט תשובות האחרונים ☜</u>

<u>א. היתר ניעור הקדירה להכשיר בטעימה</u>

עיין שו"ת אגרות משה [יו"ד ח"א סי' לט] שכתב די"ל דאין כאן איסור בישול בשר בחלב, כיון שהאדם אינו מתכוין לבשל ואין כאן פ"ר שיבשל באיסור, שהרי יתכן שיש כמות כזו שהחלב לא יתן טעם. והוסיף דרע"א לשיטתו [לעיל סי' פז סעיף ו] דבספק פ"ר דלשעבר אין היתר אלא הוי כשאר ספק דאורייתא. ועיי"ש בסוף הדברים שדן לומר, דאין זה כספק פ"ר דלשעבר אלא כספק דלהבא, שהרי שום אדם אינו יכול לדעת אם יש כאן שיעור ליתן טעם.

קנין הלכה

מראי מקומות

לה ככחוש. [ומ"מ נאסרת כל החתיכה, משום דהוי דבר צלול עם הבל שבקדירה כהר"ן, או משום דיש לחלב קצת פעפוע לאסור החתיכה]. ובספר בדי השולחן [ביאורים ד"ה אם יש] תמה על רע"א והחוו"ד, דהא קיי"ל שלענין בלוע בחתיכה אנו בקיאין בין כחוש לשמן, וא"כ אין לאסור את שאר הקדירה אף כשאין שישים.

ד. הגר"א כתב דנפלה ט"ס בדברי הרמ"א, וצ"ל אם אין שישים, והיינו דשאר הקדירה מותר בכל גווני, ולכאורה צ"ל בדעת הגר"א דס"ל דלענין בלוע בחתיכה אנו בקיאין בין כחוש לשמן, דאל"כ קשה למה אין אוסרין כל הקדירה.

<u>טיפת חלב שנפלה לחתיכה שמחוץ לרוטב ולא ניער וכיסה כלל</u>

כתב הש"ך [ס"ק ז] דאף באופן דאיירי בו הרמ"א שלא ניער וכיסה כלל ויש שישים בשאר הקדירה כנגד החלב, מ"מ הואיל והחתיכה עצמה אסורה מדין בשר בחלב ממילא אסורות כל החתיכות הנוגעות בה, וציין למה שכתב בסי' קה [ס"ק יז]. וכוונתו בזה למה שנתבאר שם בש"ך דכאשר נאסרה חתיכה מדין בשר בחלב, מעתה אף אם יצא ממנה טעם בשר לחוד בלי טעם חלב מ"מ ה"ז טעם אסור, [וזה כשיטת הר"ן בסוגיא דטיפת חלב]. וממילא נקט דאף באופן שדין החתיכה בודאי כדין צלי [כגון שכולה חוץ לרוטב] והחלב הבלוע בה אינו נפלט לחוץ, מ"מ היא אוסרת את החתיכות הנוגעות בה כדי נטילה כדין צלי הנוגע בחתיכה אחרת.[12]

בענין מש"כ השו"ע [והוא לשון הרמב"ם] דבעינן שינער מתחילה ועד סוף, הקשו הפוסקים למה לא סגי בניעור בתחילה, שהרי בזה כבר נתפזר החלב בכל הקדירה, וכך נקט הרמ"א דסגי בניעור בתחילה. ועיין מש"כ בזה הש"ך [ס"ק ה], ולדינא גם הש"ך מסכים דסגי בניעור בתחילה. והט"ז [ס"ק ו] כתב דכוונת הרמב"ם שניער עד שראה שלא נשאר ממשות מהטיפה אלא כולה נתפזרה בקדירה, וכעין זה כתב הגר"א [ס"ק י], עיי"ש שכתב שמנער מתחילה ועד סוף בליעת הטיפה.

בהמשך דברי השו"ע שכתב דאם נפל החלב לתוך המרק או לחתיכות ולא נודע לאיזו חתיכה נפל דנוער את הקדירה כולה וכו', הקשה הטור דאם כבר נאסרו החתיכות מאי מהני ניעור. ועיין בש"ך [ס"ק ח] שהאריך בביאורו, והביא בתחילה את דברי הר"י בן חביב שביאר שהכוונה דנוער מתחילה היטב את כל החתיכות כדי שיהא ברור לו שהחתיכה שעל גבה החלב נכנסה לרוטב, ונתפשט החלב בתוך הרוטב.

והש"ך מבאר את הרמב"ם באופן אחר, דאכן מירי באופן שמנער את הקדירה אחרי שהחלב נבלע בחתיכה שנפל עליה, ומ"מ אין אנו אומרים דכבר נעשתה אותה חתיכה נבילה ונצטרך שיהא שישים בקדירה כנגד החתיכה, דכללא הוא דהיכי שאין ידוע לאיזו חתיכה נפלה הטיפה, אין אומרים בזה שהחתיכה עצמה נעשתה נבילה.[13]

יסוד מחודש זה בדין חנ"נ מבואר במ"מ [פ"ט מאכ"א ה"ח] וכן בספר איסור והיתר [כלל כט דין ה]. והש"ך מקשר זאת לדין המבואר ברשב"א ובטור [סוס"י קיא], דאם היו שתי קדירות ונפלה חתיכת איסור לאחת מהן ואין ידוע להיכן נפלה, אם יש בשתיהן יחד כדי לבטל את האיסור הרי הן מצטרפות לבטל, דכל שנכנס בספק מסייע לבטל, ואף שבכל קדירה בפ"ע אין שיעור לבטל. וטעם הדבר מבואר ברשב"א [בתורת הבית] "דכל העשוי להתערב הרי הוא כמעורב", [ולשון הטור והשו"ע (שם ס"ז) כל

12. ובסי' קה [שם] הוסיף הש"ך לבאר בדעת הרמ"א, דס"ל דכיון שאיסור בשר בחלב נוצר ע"י בליעת חלב בחתיכת הבשר, אמרינן בזה דאנו בקיאין בין כחוש לשמן, ולכן אם הבשר כחוש אין הוא מפעפע לכל הקדירה רק כדי נטילה. [וכשם שבעלמא נקטינן דלענין הבלוע לא אמרינן דאין אנו בקיאין בין כחוש לשמן, ה"נ הכא באיסור בשר בחלב אף לגבי הבשר אמרינן הכי, כיון שהאיסור נוצר מכח בליעת החלב].

13. עיין בש"ך [סי' קיא סוס"ק יז] שכתב דאם לבסוף נודעה הנפילה אמרינן חנ"נ מתחילה, ולפי"ז ה"ה בנ"ד, אם לבסוף אחר הניעור יוודע על איזו חתיכה נפל החלב תחילה, חל דין חנ"נ למפרע וכל הקדירה תיאסר.

קנין הלכה

מראי מקומות

העתיד להתערב הרי הוא כמעורב].

ובדעת הטור החולק על הרמב"ם, כתב הש"ך דסובר דאין הנידון של סעיף זה דומה לנידון של ס' קיא, דבסעיף זה כיון דאירי במין בשאינו מינו וניכר טעם החלב בחתיכה עליה נפל, א"כ אין כל הקדירה נכנסת בספק, שהרי אפשר לברר על איזו חתיכה נפל האיסור ע"י טעימת קפילא נכרי. [והוסיף החכמ"א, דאף שמבואר ברמ"א (ס' צח) דאין אנו נוהגים לסמוך על טעימת נכרי היינו לקולא, דאין מקילין על סמך דברי הנכרי, אבל לחומרא אמרינן שביד הנכרי לברר את הספק ואין כאן תערובת]. [14] וזה טעמו של הרמ"א שכתב דלא מועיל הניעור שניער אח"כ. [15]

ועיין בפמ"ג [ש"ד ס"ק ח] שהביא דהקשו האחרונים על הש"ך, דהא בס' קיא לא שרינן אלא באיסור דרבנן, והכא מירי באיסור דאורייתא של בשר בחלב. ותירץ הכרתי ופלתי דה"נ הוי איסור דרבנן כיון שהחתיכה שעליה נפל האיסור אינה ניכרת הרי היא בטילה ברוב החתיכות שעליהן לא נפל החלב, ואף במקרה שהחתיכה ראויה להתכבד, מ"מ מן התורה היא בטילה ורק מדרבנן אין חהר"ל בטילה. והחוו"ד [ס"ק ו] מתרץ, דכיון דמירי בחתיכה שהיא מחוץ לרוטב אין דין חלב הנופל עליה כדין בישול רק כדין צלי, וס"ל להחוו"ד דאין איסור תורה בבשר בחלב אלא בבישול ולא בצלי. ובחכמת אדם [כלל מד ס"ד וסי"ז] משמע, דהכלל הזה שאין אומרים חנ"נ אלא באיסור מבורר ולא בספק נגע, נאמר אף בדאורייתא.

<u>סעיף ג</u>

דף קח. אמר רב כיון שנתנה טעם בחתיכה וכו' עד דאמרי אפשר לסוחטו מותר.

יסוד המחלוקת אם אפשר לסוחטו מותר או אסור הוא בחתיכה שבלעה איסור ונתן בה טעם, א"נ חתיכת בשר שבלעה חלב ויש בה טעם חלב, ואח"כ נתבשלה עם חתיכות אחרות באופן שיש בהן שישים כנגד האיסור, האם אמרינן שהאיסור יוצא מן החתיכה ["נסחט" ממנה] ומתפשט בשוה בכל הקדירה והכל מותר, ובכלל זה החתיכה הראשונה שבלעה את האיסור, או שהחתיכה הראשונה נשארת באיסורה לעולם.

<u>להלכה</u>: כתב הפמ"ג [מ"ז ס"ק ט] דלענין בשר בחלב מן התורה אמרינן דאפשר לסוחטו אסור, אך לענין שאר איסורים כגון חתיכות היתר שבלעה איסור, אין זה אלא איסור דרבנן, ומן התורה שרי.

14. והנה גם הפמ"ג [ס"ק ח] העתיק את דברי הש"ך שאפשר לברר את האיסור ע"י טעימת נכרי. ולכאורה צ"ע דהפמ"ג עצמו כתב [ש"ד ס"ק ב ומ"ז סי' צח ס"ק ג ובש"ד שם ס"ק ד] דאין סומכין על קפילא נכרי אף לחומרא, וא"כ למה נחשב איכא לברורי, וי"ל"ע בזה.

15. **<u>תוספת עיון</u>**

עיין בט"ז [ס"ק ו] שמבואר בדבריו דאף כשנפלה הטיפה לרוטב צריך לנער אותה, שאם לא כן יתכן שלא תתערב היטב ויטעם הגוי טעם חלב גם בתוך הרוטב. וע"ע בט"ז [או"ח סי' תסז ס"ק יח] שהביא מכאן ראיה דגם באיסור לח שנופל לתוך מים יש לחוש שמא לא נתערב יפה, ולכן כתב שם שאם נפלו מים מחומצים לתוך בור מים קודם הפסח ולא נתערבו יפה, יש לחוש שלא נתבטלו ועלול לשאוב בפסח מים אסורים, וכדבריו פסק החיי אדם [כלל קפב סי"ט]. ועיי"ש בחיי"א שכתב דלפי"ז אם נשתבר כד של חלב לתוך בור של מים, וכאשר שאב מן המים ראה שמראיהן לבן אסור לבשלם עם חלב. אמנם הש"ך [ס"ק ח] נקט בפשיטות, שאם הטיפה נפלה למרק הרי היא בטילה אף בלי ניעור, וכן נקטו החת"ס [שו"ת סי' ריד], והבה"ל [סי' תסז סי"ג ד"ה לבור] בשם ספר נהר שלום וספר בגדי ישע.*

* ולכאורה יש להביא ראיה לזה מהמשנה במקואות [פ"ז מ"ד], נפל לתוכו יין או מוחל ושינו מקצת מראיו, שמבואר דמשכח"ל שלא נתערב הכל בשוה. ובספר בדי השולחן ציין עוד לגמ' מכות [דף ד.] גבי חבית שנפלה לים הגדול, עיי"ש בגמ' שחששו שמא טובל בג' לוגין שאובין. אמנם בשו"ת חת"ס [הנ"ל] דחה ראיה זו ע"פ הריטב"א שם בשם הראב"ד, ועיי"ש שכתב דמי ים מלוחים כבדים יותר ממים, ורק בזה אמרו דיש לחוש שמא לא נתערבו היטב.

קנין הלכה

מראי מקומות

מלבד הדין הנ"ל שהחתיכה נשארה באיסורה לעולם נאמר בזה דין נוסף, דהחתיכה עצמה נעשית נבילה, ואם נתבשלה עם חתיכות נוספות בעינן שישים כנגד כל החתיכה, ואין די בשישים כנגד האיסור.

לענין חתיכה שנאסרה מדין בשר בחלב הסכימו כל הפוסקים דלהלכה נקטינן דחתיכה עצמה נעשתה נבילה, וזה הדין המבואר בסעיף זה, ולענין שאר איסורים נחלקו הפוסקים אם אמרינן חנ"נ, ודין זה יבואר בע"ה להלן [סעיף ד].

ובטעם הדין דאפשר לסוחטו אסור נחלקו הפוסקים:

א. הרשב"א בתורת הבית הארוך [בית ד שער א דף ח.] כתב [והובא בפמ"ג לקמן ש"ד ס"ק יא] וז"ל: חתיכה שנאסרה ונפלה לקדירה שיש שישים היא עצמה אסורה, לפי שכבר נאסרה והאיסור הנבלע בה אינו יוצא עכ"ל.

ב. הרשב"א בתורת הבית הקצר [דף ו: והובא ג"כ בפמ"ג שם] כתב בסגנון אחר, וז"ל: לפי שאין האיסור נפלט לגמרי עכ"ל, ופירש הפמ"ג שיוצא חלק מהאיסור [א"נ מהחלב] הבלוע בחתיכה ויתכן שלא נשאר בה טעם ואפ"ה החתיכה נשארה באיסורה. [16]

והשו"ע [סי' קו ס"א] העתיק את לשון הרשב"א בזה, שאין האיסור נפלט לגמרי.

ג. לפי הר"ן [בסוגיא דטיפת חלב] והש"ך [סי' קה ס"ק יז] טעם דין אפשר לסוחטו אסור, הוא משום שהחתיכה עצמה נעשתה נבילה והבשר עצמו נהיה חפצא דאיסורא אף ללא טעם חלב כלל, ולכן אף אם באמת יוצא כל טעם החלב ומתפשט בשוה בכל הקדירה, מ"מ החתיכה הזו נשארה באיסורה.[17]

בדין חתיכה הראויה להתכבד שאינה בטלה ברוב כתבו הפוסקים [שו"ע סי' קא ס"ב ומקורו ברא"ש וברשב"א ובר"ן], שדין זה לא נאמר אלא כאשר החתיכה אסורה מצד עצמה כגון שהיא נבילה או טריפה, אבל חתיכת בשר היתר שבלעה טעם איסור אינה נחשבת כהר"ל, אף להפוסקים דאמרינן בכל איסורים דחתיכה עצמה נעשית נבילה. ומ"מ לענין חתיכת בשר שנתבשלה בחלב ונאסרה מדין בשר בחלב, מבואר בשו"ע [סעיף זה] דחשיבא חתיכה הראויה להתכבד כיון שזהו איסור מחודש שחל על החיבור

16. עיין בפמ"ג שנקט שזו סתירה ברשב"א בין סברתו בתוה"א לבין סברתו בתוה"ק, וכתב נפק"מ, דלפי הרשב"א בתוה"א שכתב שנשאר טעם בחתיכה, הרי אם יטעם קפילא נכרי ויאמר שאין טעם הותרה החתיכה, ולפי הרשב"א בתוה"ק אף אם לא יורגש הטעם נשארה החתיכה באיסורה, דסו"ס נשאר קצת חלב בחתיכה. וכתב הפמ"ג דלהלכה קיי"ל כמש"כ הרשב"א בתוה"ק ולא תועיל טעימת קפילא להתיר. ולכאורה גדר האיסור הוא משום דקם דינא, וכיון שנאסרה החתיכה תו אינה חוזרת להיתירה כל זמן שנשאר בה קצת חלב. אמנם הב"י [ריש סי' קו] נקט דגם לדעת הרשב"א בתוה"א יתכן שיצא קצת מן הטעם, ואם יטעם קפילא לא ירגיש טעם איסור ומ"מ החתיכה נשארה באיסור. [ולכאורה יתכן עוד דכיון דחיישינן שאין הטעם מתפשט בשוה לכן אין לסמוך על קפילא שיטעם ויאמר שאין איסור בחתיכה, דאפשר שבחלקים האחרים של החתיכה יש טעם איסור].

17. **<u>תוספת עיון</u>**

עיין בפמ"ג [ש"ד ס"ק יא] שכתב דלפי מה שמבואר ברשב"א [בתוה"ק] שכאשר נתבשלה החתיכה הבלועה מאיסור, יתכן שיצא ממנה חלק מהבלוע אך לא יצא לגמרי ולכן היא נשארת באיסורה, היינו דוקא כשהבלוע הוא איסור, דשייך לומר בזה קם דינא, אבל אם נבלע היתר בחתיכה ונתן בה טעם [כגון שנבלע חמץ קודם זמן איסורו], ואח"כ בישלו את החתיכה עם חתיכות אחרות [באופן שיש שישים נגד החמץ שנבלע], וטעם ישראל את החתיכה הראשונה ולא הרגיש בה טעם חמץ, הותרה גם החתיכה הזו ושרי לאוכלה בפסח, כיון שיש הגעלה לאוכל הבלוע בטעם של היתר. והפמ"ג [סי' צט ש"ד ס"ק ה] כתב כן גם לגבי ירק שנבלע בו טעם חלב, דאם בישלו ויש שישים הותר גם הירק הזה לאוכלו עם בשר, והיינו דס"ל להפמ"ג דירק באיסור שנבלע אמרינן דאין הגעלה לאוכלין ולא בהיתר שנבלע. וכבר נתפרשו הדברים בתשובת מהר"ם לובלין [סי' כח] המובאת בש"ך [סי' צב ס"ק כג] ובט"ז [סי' צו ס"ק ה] ובמג"א [סי' תמז סוס"ק לח], ועיי"ש שכתב שאם נתבשלו בצלים בחלב ואח"כ בישלם בקדירת ירקות שיש בה שישים נגד הבצלים, מותר לאכול גם את הבצלים עצמם עם בשר, כיון שבהיתירא בלע אמרינן דיש הגעלה לאוכלין.

והכרתי ופלתי [סי' צד ס"ו] חלק על המהר"ם לובלין ולא התיר את הבצלים.

של הבשר עם החלב, ואין זה כהיתר שבלע איסור. [18]
עיין בפמ"ג [ש"ד ס"ק ט] שכתב דאף באופן שאסור לאכול את כל החתיכות משום שמעורבת בהן חתיכת האיסור, מ"מ מותר לאכול את הרוטב ואת שאר התבשיל אם יש שישים כנגד החתיכה האסורה, וגם חתיכות ההיתר מצטרפות לשיעור שישים, דאף שהן אסורות מחמת הספק מ"מ בתערובת יבש ביבש לא נאמר דין חתיכה נעשית נבילה, וכיון שלפי האמת כל החתיכות פרט לאחת הן היתר, מתפשט טעם האיסור גם בהן ומצטרפות הן לשישים.

<u>סעיף ד</u>

גמ' דף ק. דרש רבה בר בר חנה וכו' עד המשנה שם ע"ב. תוס' שם ד"ה בשקדם.

לגבי בשר בחלב אמרינן דחתיכה עצמה נעשית נבילה, ואם חתיכת בשר שנאסרה ע"י בישול בחלב נפלה לקדירה אחרת הרי היא אוסרת עד שיהא בקדירה שישים כנגד החתיכה.
ונחלקו הראשונים אם גם בשאר איסורים [פרט לבשר בחלב] אמרינן דחתיכה עצמה נעשית נבילה, ונפק"מ שחתיכת היתר שקיבלה טעם מאיסור, בין מאיסור שהוא מינו ובין מאינו מינו, אוסרת כאילו כולה איסור, דניבעי שישים כנגד כל החתיכה:

א. דעת ר"ת [תוס' דף ק.] דאמרינן חנ"נ גם בשאר איסורים.
ב. דעת רבינו אפרים דלא אמרינן חנ"נ בשאר איסורים.

<u>**להלכה**</u>: השו"ע היקל כרבינו אפרים, ולכן אין צריך שישים כנגד כל החתיכה האסורה רק כנגד האיסור הבלוע בה. והרמ"א החמיר כר"ת, ואף במקום הפסד מרובה נקטינן דין חנ"נ עד שיהא שישים בקדירה כנגד כל החתיכה שנאסרה.

<u>**טעם דין חנ"נ ובגידון אם הוי איסור תורה**</u>

א. הר"ן בסוגיא דטיפת חלב [סוף פרק כל הבשר] כתב דדין חנ"נ בשאר איסורים הוא גזירה דרבנן אטו בשר בחלב, [דבבשר בחלב נקטינן מן התורה דהכל נעשה חפצא של איסור]. וכן כתב הש"ך [ס"ק יב] בשם האגור, וכן כתב הפמ"ג.
גם בתוס' [דף קח: ד"ה אמאי] נקט ר"י בפשיטות דדין חנ"נ בשאר איסורים הוי מדרבנן, [וראה להלן דלכאורה בתוס' דף ק: משמע דהוי מהתורה] וכן כתב בספר התרומה [סי' נב].
ב. אמנם מתוס' והרא"ש [דף ק:] שהביאו ראיה לרבינו אפרים שאין דין חנ"נ בשאר איסורים מגיעולי מדין, דאיך הגעילו יורה גדולה והרי אין במים שישים נגד היורה וא"כ נעשו המים נבילה, מוכח דס"ל דדין חנ"נ הוא מן התורה, וכ"כ

18. <u>**תוספת עיון**</u>

<u>**דין חהר"ל בבשר בחלב דרבנן**</u>

כתב החוו"ד [סי' פז ס"ק ג] דלכאורה נראה מדברי הש"ך דבשר בחלב דרבנן כגון שנכבש בשר בחלב, אינו בגדר איסורו מחמת עצמו ואין בו דין חתיכה הראויה להתכבד. [החוו"ד למד דבריו מהש"ך (סי' פז ס"ק ל) שכתב שחלב שנמלח או נכבש בבשר, ואח"כ העמידו בו חלב אחר אין בו דין דבר המעמיד שאפילו באלף לא בטיל כיון שאין איסורו מחמת עצמו, וכתב החוו"ד דלפי"ז ה"ה דלא חשיב חהר"ל]. ורע"א בהגהותיו לחוו"ד כתב לחלוק על זה, ודחה את הראיה מהש"ך הנ"ל וגם הביא את דברי הט"ז [סי' קא ס"ק ד] שמבואר ממנו דגם בב"ח דרבנן חשיב חהר"ל, וכן נקט רע"א עצמו לדינא. [וציין רע"א שהחוו"ד בעצמו בסי' קא (חידושים ס"ק ד) ובביאורים (ס"ק ג) נקט דגם בדרבנן חשיב חהר"ל, ומה שכתב בסי' פז הוא בדעת הש"ך שם].

קנין הלכה

מראי מקומות

רע"א [בגליון הש"ך ס"ק יב] בדעת תוס'. ובספר מטה יהונתן [לבעל הכו"פ] וכן הפמ"ג [ש"ד ס"ק יב] כתבו דמאן דס"ל דחנ"נ בשאר איסורים אסור מהתורה סובר כשיטת ר"ת בדין טעם כעיקר, דס"ל דגם ההיתר נתהפך לאיסור ולוקין על כזית מהתערובת, ולכן י"ל דה"ה דבעינן מן התורה שישים כנגד כל החתיכה. [19]

ומ"מ להלכה נקטו הפוסקים דדין חנ"נ בשאר איסורים אינו אלא מדרבנן.

ומטעם זה כתב הפמ"ג [סי' עד מ"ז ס"ק א] בשם הב"ח, דספק בחנ"נ [כגון בנשפך ואין יודעים אם היה שישים נגד החתיכה] הוי ספיקא דרבנן ולקולא.[20]

<u>בסתירת דברי השו"ע אם החתיכה עצמה מותרת</u>

השו"ע נקט בסעיף זה כרבינו אפרים דלא אמרינן חנ"נ, והוסיף דכאשר נפלה החתיכה [שנאסרה מבליעת כזית איסור] למקום שיש בו שישים זיתים של היתר, הותרה גם החתיכה האסורה. ולפום ריהטא הכוונה בזה דהוי כעין הגעלה באוכלין, שטעם האיסור שבחתיכה מתפשט לכל הקדירה בשווה ובטל בשישים. והקשה הש"ך [ס"ק יא] דבסי' קו [ס"א] פסק השו"ע כהרשב"א דהחתיכה עצמה נשארת באיסורה. והש"ך נדחק להעמיד באופן שהחתיכה האסורה נתערבה בשאר חתיכות ואינו מכירה והרי היא בטילה בהן, שהרי אינה חתיכה הראויה להתכבד הואיל ואין איסורה מחמת עצמה רק מחמת בליעה.

ועיין בהגר"א [ס"ק טז] שכתב דאכן זו סתירה בשו"ע, שבסעיף זה נקט השו"ע את שיטת הטור בשם רבינו אפרים, דסובר דאפשר לסוחטו מותר בשאר איסורים שאינו בשר בחלב, ואילו בסי' קו נקט כהרשב"א דאף אם אין סוברים חנ"נ מ"מ החתיכה עצמה נשארת באיסורה, שאין האיסור הבלוע בתוכה מתפשט בשוה, ואפשר לסוחטו אסור אף בשאר איסורים. [21]

והכרתי ופלתי כתב ליישב, דבסעיף זה איירי השו"ע שהחתיכה בלעה איסור מאותו מין, והו"ל מין במינו ואינו אסור מהתורה ולכן היקל שגם החתיכה ניתרת. ובסי' קו איירי שנבלע איסור שאינו ממין החתיכה שיש בזה נתינת טעם ואסור מהתורה. [22]

<u>דין חתיכה נעשית נבילה בבשר בחלב באיסורים דרבנן</u>

הראשונים נחלקו בדין חנ"נ בדרבנן:

א. דעת הרשב"א [מובא בט"ז סי' צ ס"ק ד] וספר איסור והיתר [כד, א הובא בט"ז סי' צב ס"ק יא] דאף בדרבנן אמרינן חנ"נ, וכן מבואר בש"ך [סי' פז ס"ק ג]. וע"ע בש"ך [סי' ק ס"ק ח] שכתב דין חנ"נ אף בשאר איסורים, אף בשמנו

19. אמנם אין סברא זו מוכרחה וכפי שכתב בספר יד יהודה [סי' צב ס"ק יז], דנהי דכל זמן שהטעם בלוע בחתיכה אמרינן דלוקין עליה בכזית, מ"מ מנלן לאסור לאחר שנסחט הטעם ונתפשט כשנוספו חתיכות ההיתר. ועיין בפמ"ג [ש"ד ס"ק יב] שציין לדברי הכנה"ג בשם המהרי"ק [שורש קנב] שכתב דגם להאוסרין חנ"נ מן התורה אין לוקין ע"ז, דהוי כחצי שיעור.

20. אמנם כתב הפמ"ג [שם] דאם הספק הוא בחתיכה גופא, כשנתבשלה עם האיסור באינו מינו ויש ספק אם יש בה שישים נגד האיסור, אסרינן לה כדין ספיקא דאורייתא, ואם תיפול חתיכה זו לקדירה שאין בה שישים נגד כל החתיכה ויש בה שישים נגד האיסור, נחמיר גם לענין חנ"נ ותיאסר כל הקדירה, וכדין ספק ד"ת שנתגלגל לדרבנן.

21. עיין בהגר"א [או"ח סי' תצח ס"ד] שכתב [בענין סתירה בשו"ע בנידון ספק במוקצה] וז"ל ואף שהשו"ע סותר למה שכתב בסי' תקטו אין בזה כלום כידוע עכ"ל.

22. עיין בחכמת אדם [כלל נא סכ"ד] שכתב דלגבי תערובת לח בלח כגון עיסה שנילושה בביצה של איסור דרבנן, דבמקום הפסד מרובה ל"א חנ"נ, אפשר דלא אמרינן בזה אפשר לסוחטו אסור, ובמקום הפסד מרובה או סעודת מצוה יש להקל לסמוך על הכו"פ שגם החתיכה עצמה חוזרת להיתירא. ואח"כ כתב וז"ל אך הגאון בעל חוות דעת אמר לי שדעתו לאסור אפשר לסוחטו, וסיים החכמ"א "ומי שלבו שלם ויודע להכריע יכריע".

קנין הלכה

מראי מקומות

של גיד הנשה שאינו איסור גמור רק ישראל קדושים נהגו בו איסור, וכן הוכיח הפמ"ג מהרמ"א [סי' עב ס"ג] גבי לב עוף שנתבשל עם הדם, דאמרינן חנ"נ אף שדם שבישלו אסור רק מדרבנן.

ב. דעת הרמב"ם [פט"ו מאכ"א הכ"ז] שלגבי בשר עוף בחלב לא אמרינן חנ"נ, ואם נפלה טיפת חלב לקדירה של בשר עוף ונתנה טעם בקדירה, מותר להרבות עכשיו עופות נוספים עד שיתבטל הטעם. ומבואר ברמב"ם שכל הקדירה ניתרת, "גם העוף הראשון שכבר נאסר". ועיין בפר"ח [סי' צב ס"ק יז] שפסק כהרמב"ם, שאף לגבי בב"ח אין אומרים חנ"נ בדרבנן, וכ"ש לגבי שאר איסורים.

<u>להלכה</u>: כתב הפמ"ג [סי' צב מ"ז ס"ק יא] דחלילה לסמוך על הפר"ח אף בהפסד מרובה.

<u>איסור דבוק</u>

דין דבוק הוא תוספת חומרא בדין חנ"נ, והיינו דדין חנ"נ הפשוט הוא באופן שהחתיכה שבלעה את האיסור אינה נמצאת בתוך קדירה של תבשיל שיש בה שישים כנגד האיסור, אלא האיסור נתבשלה בפ"ע או שהיתה מחוץ לרוטב. ובדין דבוק נתחדש, דאף באופן שיש בקדירה שישים נגד האיסור, מ"מ אם האיסור דבוק בחתיכה אמרינן דחתיכה זו נאסרת ונעשית נבילה, ובעינן מעתה שישים בקדירה נגד כל החתיכה.

מצינו מקור לדין זה של דבוק ברש"י [דף ק. ד"ה כיון], שכתב דאם חתיכת בשר היתה במשך כל זמן הבישול בצידו של האיסור, הרי האיסור נותן טעם תחילה בחתיכה זו ונעשית נבילה, ולכן בעינן מעתה שישים נגד כל החתיכה. והשערי דורא [הובא בבהגר"א סי' עג ס"ק כו] הביא מקור לדין דבוק מהמשנה [דף כו:] דירך שנתבשל בה גיד משערין בנותן טעם ולא בכל הקדירה, אלמא דהירך נידונית בפ"ע ולא כחלק מהקדירה.

<u>טעם דין דבוק</u>

בטעם דין דבוק נחלקו הראשונים:

א. ברש"י [דף ק. ד"ה כיון] מבואר הטעם, משום שהאיסור הדבוק נותן תחילה טעם בחתיכה הדבוקה לו קודם שהוא מתפשט לשאר הקדירה. [23]

ב. הסמ"ק [סי' רה ד"ה הלב, הובא בהגמ"י דפום קושטא פ"ו ה"ו] וכן האיסור והיתר [כלל כח דין א', ג', הובא בד"מ ס"ק א] כתבו דהטעם לאיסור דבוק הוא משום דחיישינן שמא לרגע אחד היתה החתיכה הדבוקה עם האיסור מחוץ לרוטב, או שנשארה בפ"ע בקדירה כאשר רוקנו אותה בסוף העירוי, ואז בולעת היא לבדה מהאיסור.

<u>הנפק"מ בין הטעמים השונים לאיסור דבוק</u>

א. עיין ט"ז [סי' עב ס"ק י] שכתב דהטעם של הסמ"ק והאו"ה נאמר רק באיסור תורה, אך באיסור דרבנן אין לנו לחוש שמא יצאה החתיכה שעה אחת מחוץ לרוטב, וכן נקטו כמה אחרונים לדינא, עיין פמ"ג [ס"ק יד] והחוו"ד [חי' ס"ק

23. ולכאורה טעם זה צ"ע, דהא נקטינן דהולכין אחר סוף ההתפשטות ואין אומרים דהחלק הראשון שבלע מהאיסור נעשה נבילה. וכתב בספר יד יהודה [סי' עב ס"ק יא] דהכוונה שיש זמן מסויים שבו אין לבישול כח לערב את כלי התבשיל שבקדירה, אך יש לו די כח להבליע את האיסור בחתיכה שהוא דבוק בה, ואח"כ מתחזק כח הבישול ואז יש לו כח לערב כל הקדירה, ולכן בשלב הראשון אמרינן דהחתיכה הדבוקה נעשית נבילה.

קנין הלכה

מראי מקומות

ח] כתב מטעם זה דרק לענין בב"ח חיישינן לטעם של הסמ"ק, כיון שחנ"נ בבשר בחלב אסורה מהתורה, משא"כ בשאר איסורים. [24]

ב. עיין ט"ז [ס"ק יד] שכתב דהטעם של רש"י דהחתיכה הדבוקה לאיסור ממהרת לבלוע נאמר רק בדבר שהוא דבוק ממש, אבל אם מצאו שרץ בתוך ראשו של דג אין ראש הדג נחשב דבוק, משום שהרוטב נכנס ומוליך את הטעם בכולו, משא"כ לפי הטעם של הסמ"ק אם הדג היה שעה א' מחוץ לרוטב הרי הוא נאסר מהשרץ אף שהשרץ אינו דבוק בו. [25]

ונמצא לפי"ז דאם איסור דרבנן מונח בחתיכה ואינו דבוק ממש מ"נ אין לאסור, דהטעם של רש"י דממהר לבלוע נאמר רק בדבוק ממש, והטעם של הסמ"ק נאמר רק באיסור תורה ולא באיסור דרבנן.[26]

<u>בביאור דברי הרמ"א בחתיכה שמקצתה ברוטב</u>

כתב הרמ"א שלענין איסור שנפל על חתיכה שמקצתה ברוטב [ויש בכל הקדירה שישים כנגד האיסור ולא כנגד החתיכה] יש חילוק בין שאר איסורים לבין בשר בחלב, שבשאר איסורים יש להקל אף אם ניער אח"כ את הקדירה להצריך שישים כנגד האיסור, דמצרפין שיטת ר"י [לעיל סעיף ב, הסובר דבמקצתה ברוטב מתפשט האיסור מתחילה בכל הקדירה ובטל בשישים] לשיטת רבינו אפרים דלא ס"ל כלל דין חנ"נ בשאר איסורים. [ועוד דאף להסוברים חנ"נ אין כאן אלא איסור דרבנן ובזה יש לסמוך טפי על ר"י, פמ"ג].

אמנם לא היקל הרמ"א אלא לענין שאר החתיכות שבקדירה, אך כתב דיש להחמיר שלא לאכול החתיכה עצמה, דלגבי דין אפשר

24. והפמ"ג שם נקט דמתוך שאת החתיכה עצמה אנו אוסרים מהתורה, משום דאם היתה שעה אחת מחוץ לרוטב קיבלה טעם מהשרץ והו"ל מין בשא"מ ואסור מהתורה, ממילא גם מה שנתגלגל מזה לענין שאר חתיכות [שאם מעתה נתבשלה חתיכה זו עם שאר חתיכות וה"ז נידון דרבנן של חנ"נ בשאר איסורים] אזלינן בספיקא לחומרא.

25. עיין חוו"ד [ס"ק ח] שכתב דדוקא דבוק בתולדה הוי דבוק, אך אם נדבק מסיבה אחרת כגון מחמת הבישול ולכן אין הרוטב יכול לבוא לשם, מ"מ לא הוי דבוק ולא אמרינן בזה שהחתיכה ממהרת לבלוע ממנו. אך בט"ז [ס"ק יד] ובפמ"ג [שם] משמע שהכל תלוי באפשרות של הרוטב להכנס, ואם אין הרוטב נכנס אותה חתיכה ממהרת לבלוע. ועיין ש"ך [סי' עב ס"ק יז] שהביא את דברי הרש"ל, שאם בתוך כדי הבישול נדבק הלב בחתיכה הוי דבוק, והש"ך כתב דאין דבריו מוכרחים, ומבאר הפמ"ג [ש"ד שם] דסובר הש"ך דאף שנדבק מחמת הבישול מ"מ אין ממהר לבלוע בשביל זה.

26. **<u>תוספת עיון</u>**

בדרגת החומרא של חשש דבוק, עיין ש"ך [סי' עה ס"ק ח] שכתב דדין דבוק אינו אלא חומרא בעלמא. ולכאורה צ"ע דהש"ך [סי' ק ס"ק ח] כתב בשם השערי דורא שיש מקור לדין דבוק במשנה [דף צו:] וכ"כ הגר"א שם, וא"כ נמצא שיש לזה מקור מעיקר הדין. אמנם הפמ"ג [ש"ד ס"ק טז] כתב שלענין דין חנ"נ בשאר איסורים רוב הפוסקים מקילין, ואף להאוסרים רובם אינם סוברים חומרא דרבנן, נמצא שרובא דרובא של הפוסקים אינם סוברים איסור דבוק, ועיי"ש שציין להפר"ח [ס"ק יד].

<u>דבוק באיסורים דרבנן</u>

עיין לעיל שנתבארו מקורות לדין חנ"נ באיסורים דרבנן, ובתוכם הביא הפמ"ג מדברי הרמ"א [סי' עב ס"ג] בלב שנתבשל בתוך העוף, ומבואר שגם דין דבוק נאמר אף בדרבנן. [אמנם כבר נתבאר שרק לטעם דרש"י דממהר לבלוע בדרבנן ולא לטעם של הסמ"ק דשמא היתה שעה אחת מחוץ לרוטב].

<u>דבוק בספק איסור תורה</u>

עיין חכמת אדם [כלל מד סט"ו] שכתב דבספק טריפה הדבוק לחתיכה אולי יש להקל ולא לחוש לאיסור דבוק. ובשו"ת נוב"י [תניינא יו"ד סי' נ] כתב דלא יתכן להקל בספק איסור תורה ולהחמיר בדרבנן, וציין דאמרינן דין דבוק אף באיסור דרבנן, כ"ש דיש להחמיר בספק איסור תורה.

מראי מקומות

לסוחטו לא צירף את שיטת רבינו אפרים, ולכן לגבי החתיכה עצמה אין לנו לקולא אלא שיטת ר"י, ולא סמך הרמ"א על ר"י לחוד. משא"כ בבשר בחלב שלכו"ע אמרינן חנ"נ והוא איסור תורה, דאז כל מה שנוכל להקל הוא רק משום שיטת ר"י הנ"ל, בזה ס"ל דעל ר"י לחודיה אין סומכין להקל באיסור תורה. וכתב החכמת אדם דבמקום הפסד מרובה יש לסמוך על ר"י אף בבשר בחלב וכשיטתו שהובאה לעיל בסעיף ב, וכתב דיש להקל בכה"ג להתיר גם את החתיכה עצמה, [שהרי לפי ר"י גם החתיכה עצמה אינה נעשית נבילה, כיון שהטיפה מתפשטת מתחילה לכל הקדירה, ואין אומרים חנ"נ באמצע ההתפשטות שלה].

וכתב רע"א דכל הנ"ל הוא משום ששיטת ר"י [שהיא שיטת רוב הפוסקים, כמש"כ הש"ך ס"ק ד] היא לקולא בציור שיש שישים, אמנם בציור ששיטת ר"י היא לחומרא כגון שאין בכל הקדירה שישים כנגד האיסור, ולא ניער את הקדירה לבסוף, דבזה לפי ר"י מתפשט האיסור בכל הקדירה ואוסר אותה, ורק לפי רש"י אין האיסור מתפשט מחוץ לחתיכה, בזה חיישינן לר"י וכל הקדירה נעשית נבילה, ומעתה אם תיפול חתיכה אחרת מקדירה זו לקדירה אחרת בעינן שישים נגדה מדין חנ"נ, ואין מצרפין את שיטת ר"א דלא ס"ל חנ"נ לשיטת רש"י.

<u>דין חתיכה שמקצתה ברוטב לענין בשר בחלב דרבנן</u>

כתב רע"א שמדברי הש"ך [סי' פז ס"ק ג] העוסק בדין בשר בחלב דרבנן [כגון אם בישלו בשר נבילה בחלב, עיי"ש] משמע שגם לענין בב"ח האסור רק מדרבנן נאמרו דברי הרמ"א להחמיר בחתיכה שמקצתה ברוטב, [דהיינו להחמיר כרש"י דחל דין בב"ח על החתיכה, ואם ניער אח"כ את הקדירה בעינן שישים נגד כל החתיכה].

גם הפמ"ג [ש"ד סי' פז ס"ק ג] כתב כן בדעת הש"ך, וגם דייק זאת מלשון הרמ"א בסעיף זה שחילק רק בין בב"ח לשאר איסורים, ולא בין איסור תורה לאיסור דרבנן.

<u>דין חנ"נ בלח בלח</u>

הראשונים נחלקו אם מאן דס"ל חנ"נ בשאר איסורים נקט זאת גם בתערובת לח בלח, או שבתערובת זו לכו"ע אין חנ"נ:

א. בתוס' [דף ק. ד"ה בשקדם] וכן בראי"ש [פרק גיד הנשה סי' לח] מבואר דס"ל דלמאן דסובר דין חנ"נ היינו אף בתערובת לח בלח. [עיי"ש שהקשו מהגמ' ע"ז דף עג. ביי"נ שנפל לבור אמאי ל"א חנ"נ].

ב. המרדכי [סי' תרצז], הרשב"א [תוה"א בית ד שער א' דף ז:], הר"ן [ס"פ כל הבשר דף מד:] והאגור בשם או"ז [ח"א סי' תנג, הובא בב"י] נוקטים דלא נאמר דין חנ"נ בלח בלח.

ואמרו בזה טעמים חלוקים:

א. המרדכי כתב דדין חנ"נ הוא דוקא בחתיכה, משום חשיבות החתיכה שהיא איסור ניכר ומובדל ובזה גזרו דין חנ"נ, שאין ההיתר שנוסף עליו מצטרף לבטל.

ב. הרשב"א כתב בשם הראב"ד, דכאשר האיסור נתן טעם בחתיכה "אין ממש איסור זה יוצא ומתערב בחתיכות האחרות, אלא בזו", ולכן גזרו שתיחשב חתיכה זו כנבילה, משא"כ ביי"נ שנתערב ביין היתר ואח"כ נפל קיתון מים, האיסור מעורב לגמרי בהיתר. [27]

27. **<u>תוספת עיון</u>**

מדברי הב"י משמע שהבין שהמרדכי והרשב"א אמרו אותו סברא, אולם מדברי רע"א על הש"ך [ס"ק יד] וכן מדברי החוו"ד [סוס"ק יב] מבואר שנקטו שאלו הן שתי סברות חלוקות, לפי המרדכי טעם הגזירה היא משום חשיבות החתיכה שהיא ניכרת לעצמה, [ונראה שזה כעין סברת ר"א ממיץ (המובא בתוס' דף צו: ד"ה אפילו) שלא אומרים חנ"נ בחצי חתיכה. והמרדכי, אף אם אינו סובר ממש סברא זו

קנין הלכה

מראי מקומות

ג. הר"ן כתב דכיון שגזירת חנ"נ בשאר איסורים היא אטו בשר בחלב לכן לא גזרו אלא דומיא דבשר בחלב שהם דברים המתבשלים, ולא בתערובת שלא ע"י בישול.

ד. הב"י הביא עוד מספר האגור בשם האו"ז שלא נאמר דין חנ"נ אלא באיסור הבלוע בהיתר ולא באיסור המעורב בהיתר. [28]

<u>להלכה</u>: הרמ"א והש"ך נקטו שיש להקל בתערובת לח בלח אם הוא הפסד גדול. והחכמת אדם [כלל מב ס"ט] כתב דלגבי דרך בישול אין להקל אלא בהפסד גדול, וצורך גדול.

ובמחלוקת הראשונים בטעם הקולא של לח בלח, הש"ך [ס"ק יד] הביא את המרדכי, וכן הנוב"י [תניינא סי' נ הובא בפת"ש ס"ק ב] אזיל בשיטת המרדכי, והחכמת אדם [כלל מד דין ט] אזיל בשיטת האגור בשם האו"ז לחלק בין בליעה לבין תערובת.

<u>אופנים שונים של תערובת לח בלח</u>

א. תערובת משקה במשקה בלי שום בישול, זה האופן הפשוט של תערובת לח בלח, ובזה נקט הרמ"א להקל בהפסד גדול [והיש"ש (פ"ז חולין סי' ס) היקל בזה אף שלא במקום הפסד, כך הביא הט"ז (סוס"ק טו)].

ב. איסור גוש שנפל למשקה של היתר ונתבשל עמו, או כלי בלוע איסור שנכנס למשקה רותח ונתן בו טעם, גם זה בכלל תערובת לח בלח אך הוי דרך בישול, וגם בזה היקל הרמ"א בהפסד מרובה. וכן הש"ך סובר שיש קולא בהפסד מרובה, וכפי שציין הדגמ"ר [תניינא] לש"ך [סי' קג ס"ק כ]. והיש"ש כתב שבלח בלח דרך בישול אין להקל כלל.[29]

ג. איסור שנבלע בגוש ואח"כ נימוח הגוש בתוך משקה, עיין בגליון רע"א [על הש"ך ס"ק יא] וכן החוו"ד [סוס"ק יב] שנקטו שדין זה תלוי במחלוקת המרדכי והרשב"א, דלהמרדכי יש בזה חנ"נ מטעם שבשעת בליעת האיסור היתה כאן חתיכה חשובה, ולהרשב"א בשם הראב"ד אין בזה חנ"נ כיון שהאיסור נתערב לגמרי בהיתר. וע"ע בפמ"ג [סי' צט ש"ד ס"ק יג] שהאריך בזה והסיק לאיסור.

ד. נתערב לח בלח ואח"כ נבלע ביבש שאין בו ששים נגד כל התערובת, עיין ש"ך [ס"ק יד] שכתב דכה"ג הוי לח בלח ומותר בהפסד גדול.

ה. נתערב לח בלח ואח"כ נקרש לחתיכה אחת, עיין פת"ש [ס"ק ב] שהביא שהנוב"י [תניינא סי' נ] נסתפק בזה, דאפשר דכיון שעכשיו זו חתיכה שיש לה חשיבות שיש בה טעם איסור, יחול בזה מעתה דין חנ"נ לפי המרדכי שתלה דין זה בחשיבות החתיכה, או דכיון שבזמן שנתערב לא נאמר בזה דין חנ"נ [בהפסד גדול] לכן לא מסתבר שעכשיו יחול בזה דין חנ"נ. [הנוב"י אזיל בשיטת המרדכי הנ"ל, דאילו להרשב"א פשוט דהוי כלח בלח ושרי במקום הפסד גדול, כיון שכל האיסור נתערב לגמרי בהיתר].

מ"מ מצריך שתהא חתיכה נבדלת בפ"ע]. ולפי הרשב"א בשם הראב"ד הנ"ל, תלוי אם האיסור מעורב ממש בהיתר או שהאיסור עומד בפ"ע בחתיכה. והנפק"מ בזה אם נבלע איסור בחתיכה ואח"כ נימוחה או נתרסקה, שלפי המרדכי כבר חל דין חנ"נ ואינו מסתלק אף כשהחתיכה נימוחה, אך לפי הרשב"א בשם הראב"ד כל שנימוחה החתיכה ונתערבה בהיתר אין דין חנ"נ.

28. ויש לעיין אם זו סברא בפ"ע, דע"י בליעה שייך טפי לומר שיתהפך ההיתר להיחשב כאיסור, משא"כ ע"י תערובת, או שסברא זו דומה לסברת הראב"ד או המרדכי. ומהחכמת אדם [כלל מד ס"ט] משמע שנקט זאת כסברא בפ"ע, וכן משמע ממש"כ [כלל נא סכ"ד] לענין עיסה שנילושה בביצים דהוי כלח בלח.

29. טעמו של היש"ש הוא שאם הדבר נעשה בדרך בישול שהוא בנתינת טעם, והחתיכות שבתוך הרוטב נ"נ ושוב אין חוזרות להיתירן [וכמ"ש הראב"ד], לכן לא חילקו חכמים באיסור. [נראה דכוונתו דמטעם זה גם הרוטב נעשה נבילה, כיון שלא חילקו חכמים בדבר], משא"כ תערובת לח בלח.

קנין הלכה

מראי מקומות

<u>מה נכלל בלח בלח</u>

א. כתב הפמ"ג [סי' צט ש"ד סוס"ק יג] דאם נפל איסור בתוך ריבה העשויה משזיפים [פאווידלא] מיקרי לח בלח, ול"א בזה חנ"נ בהפסד מרובה.

ב. כתב החכמת אדם [כלל נא סעיף כד] דעיסה הנילושה מקמח ומי ביצים הוי לח בלח, ובהפסד מרובה ל"א חנ"נ, ולכן אם נמצאה טיפה דם בביצה יצטרף הרוטב והתבשיל לבטל את הביצה המעורבת בעיסה, וא"צ שישים נגד כל העיסה. ובספר בדי השולחן [ביאורים ד"ה ויש לסמוך] הביא שבשו"ת נפש חיה [סי' טו] תמה ע"ז, דדין לח בלח נאמר רק כאשר התערובת הראשונה מתערבת בתערובת השנייה, אבל עיסה נשארת עומדת בפני עצמה. אמנם טענה זו נכונה לדעת הרשב"א דקולא דלח בלח היא משום שהכל מתערב, אך לפי האגור שחילק בין דבר שבלע איסור לבין תערובת, ה"נ עיסה זו לא בלעה טעם מהביצה אלא שנתערבו בה.

<u>חנ"נ בתערובת לח בלח בבשר בחלב</u>

כתב הרמ"א שלגבי בשר בחלב אמרינן חנ"נ אף בתערובת לח בלח. ועיין ש"ך [ס"ק טו] שהביא דבספר אפי רברבי כתב דבבב"ח מחמירין אף בלח, והקשה דגמרא ערוכה היא ואין זו חומרא אלא מעיקר הדין. [ועיין פמ"ג (ש"ד סי' צט סוס"ק יד) שכתב דלגבי בב"ח, חנ"נ הוי איסור תורה אף בלח בלח].

ולגבי הקושיא על האפי רברבי, כתב הפמ"ג [ש"ד סוס"ק טו] די"ל דכונתו דאף לגבי בב"ח דרבנן, כגון כבוש או בשר עוף בחלב, דגם בזה מחמירין לומר חנ"נ אף בהפסד גדול. והחוו"ד [ס"ק יא] כתב דכוונת האפי רברבי לציור שחלב שנאסר מדין בב"ח נתערב בחלב אחר של היתר, ואין שישים לבטל את החלב האסור, דאמרינן שכל החלב אסור ונעשה נבילה, ואף שבציור זה אינו דומה לבשר בחלב שכל אחד בפ"ע היתר והתערובת אוסרתם, אלא הוי כשאר תערובת איסור בהיתר, מ"מ מחמרינן ביה כבב"ח ויש בזה דין חנ"נ אף בלח בלח, [ועיין ש"ך סי' צד ס"ק כב במה שהביא מהב"י], וע"ז כתב האפי רברבי דהוי חומרא.

<u>דין חנ"נ במליחה</u>

עיין ש"ך [ס"ק טז] שהביא מספר תורת חטאת [כלל לח דין ב] שפסק דלענין חנ"נ במליחה יש מקום להקל במקום הפסד גדול או לעני בדבר חשוב. והטעם מבואר בתו"ח משום דמצרפין שיטת רוב הפוסקים שאינם סוברים דין חנ"נ בשאר איסורים, לשיטת הרבה פוסקים הסוברים דמליחה אינה אוסרת אלא כ"ק, והיא שיטת הרמב"ן, [וציין התו"ח לתשובת מהר"ם פאדווה שהשיב לו דבמקום הפסד מרובה יש להקל במליחה שלא לאסור אלא כ"ק, ומכאן יש ללמוד ששיטה זו שמליחה אינה אוסרת אלא כ"ק היא שיטת רוב הפוסקים], וא"כ כ"ש שיש להקל בזה במקום הפ"מ לענין חנ"נ. וכתב הש"ך דמשמע שאף באיסור שמן נקט כן התו"ח, והוסיף דכן העיקר לדינא. [והדגול מרבבה ציין להש"ך (סי' כב ס"ק י) שהביא הרבה פוסקים הסוברים דין חנ"נ במליחה]. ובספר דגול מרבבה [תניינא] הקשה דהא בסי' קה [ס"ט] פסק הרמ"א דאמרינן חנ"נ במליחה, וכן הקשה בספר מנחת יעקב, וכתב הפמ"ג [ש"ד ס"ק טז] דצ"ל שמה שאסר הרמ"א בסי' קה היינו בלי הפסד מרובה, אך במקום הפסד מרובה יש להקל.[30]

ולענין חנ"נ במליחה בבשר בחלב, כתב הפמ"ג [ש"ד] דכיון שעיקר סמיכתו של התו"ח הנ"ל להקל בשאר איסורים הוא על רוב הפוסקים הסוברים כרבינו אפרים שלא נאמר דין חנ"נ בשאר איסורים, לכן לענין בשר בחלב יש לאסור חנ"נ במליחה אף בהפ"מ. והחכמת אדם היקל בהפ"מ.

30. כתב הפמ"ג [סי' סט ש"ד ס"ק ס ד"ה ודע] דיש דין חנ"נ וגם דין דבוק בכבוש.

קנין הלכה

מראי מקומות

<u>דין חנ"נ בכלים</u>

דין חנ"נ בכלים מתחלק לשני נידונים:

א. האם הכלי עצמו נעשה נבילה. ולענין נידון זה הסכימו הפוסקים דרוב סוגי הכלים אינם נ"נ, ורק לגבי כלי חרס נחלקו. הרמ"א נקט שלדעת המרדכי [פרק גיד הנשה] כלי חרס נעשה נבילה כיון שא"א להפריד ממנו את הטעם הבלוע בו, ועיין ברמ"א [סי' צח ס"ה] שהביא דעה זו בשם י"א. והש"ך [שם ס"ק כא] נחלק דאף להמרדכי הכלי עצמו אינו נ"נ, וכל הנידון הוא על הבלוע בו.

א. האם האוכל הבלוע בכלי נעשה נבילה. ובזה דעת הרבה ראשונים דהבלוע נ"נ [והרמב"ן חולק וסובר דהבלוע אינו נ"נ], ויבואר דין זה להלן [סעיף ה].

הרמ"א כתב דהכלי לא נ"נ, וכתב הגר"א [ס"ק כה] שכוונת הרמ"א היא לענין הכלי עצמו, אך לענין הבלוע בכלי מודה הרמ"א דנעשה נבילה.

<u>במחלוקת הט"ז והש"ך בדין חנ"נ באיסורי משהו</u>

כדי להקל על הבנת הט"ז [ס"ק טז] והש"ך [בנקודות הכסף] ראינו לנכון להקדים כמה פרטים בדיני תערובת:

א. נחלקו התנאים בדין תערובת מין במינו, חכמים סוברים דמין במינו בטל מן התורה ברוב, ור' יהודה סובר דמין במינו אינו בטל מן התורה אף באלף.

רוב הראשונים נקטו להלכה להקל כחכמים דמין במינו בטל ברוב מן התורה, אמנם כשנתערב מין במינו בלח הצריכו מדרבנן שישים בהיתר כדי לבטלו.

ב. בתערובת מין בשאינו מינו לכו"ע איסורו בנותן טעם, אך אם אינו נותן טעם הרי הוא בטל ברוב.

ג. ישנם איסורים שהחמירו בהם מדרבנן שאוסרים במשהו, וכגון חמץ בפסח, יין נסך, דבר שיש לו מתירין. ולענין חמץ בפסח החמירו [כשנתערב בפסח עצמו ולא קודם הפסח] דאוסר במשהו אף במין בשאינו מינו. ולגבי יין נסך לא גזרו דאוסר במשהו אלא במינו, אך באינו מינו בטל כשאינו נותן טעם. וכן דבר שיש לו מתירין גזרו בו לאסור במשהו רק במינו, אבל באינו מינו אינו אוסר אלא בנותן טעם.

בטעם הא דגזרו בחמץ בפסח לאסור במשהו נחלקו הראשונים:

א. הרא"ש [פ"ה ע"ז סי' ל] סובר דהטעם משום חומרא דחמץ, דכיון דלא בדילי אינשי מיניה כל השנה, לכן החמירו בו שאם נתערב בפסח אוסר במשהו אף בשאינו מינו.

ב. הרמב"ם [פט"ו מאכלות אסורות ה"ט] כתב דהטעם שחמץ בפסח במשהו, הוא משום דהוי דבר שיש לו מתירין, שהרי לאחר הפסח הוא חוזר ונהיה מותר. [ואף שבעלמא דשיל"מ בטל באינו מינו בנותן טעם, לגבי חמץ החמירו לאסור במשהו אף באינו מינו]. ודעת המרדכי [פ"ב פסחים סי' תקעג] דחמץ לא חשיב דבר שיש לו מתירין, משום דסופו לחזור ולהיאסר בשנה הבאה.

<u>להלכה</u>: עיין ברמ"א [סוס"י קב] שהביא את שתי הדיעות ונקט כהמרדכי, שאין בחמץ בפסח דין דשיל"מ, והש"ך [נקודות הכסף בסימן זה] נקט דחמץ בפסח אסור משני טעמים, מחמת חומרא דחמץ ומחמת דשיל"מ, ולהלן יבוארו הנפק"מ בין הטעמים השונים.[31]

31. עיין בשו"ע [או"ח סי' תמז] שכתב דחמץ שנתערב בערב פסח משש שעות ולמעלה בטל בשישים, ורק בנתערב בפסח עצמו אינו

קנין הלכה

מראי מקומות

<u>בדין חנ"נ באיסורי משהו</u>

בגמ' חולין [דף ק.] איתא דרש רבה בר בר חנה חתיכה של נבילה ושל דג טמא אינה אוסרת עד שתתן טעם ברוטב ובקיפה ובחתיכות. אוקי רב אמורא עליה ודרש כיון שנתנה טעם בחתיכה, [פי' כיון שחתיכת הנבילה נתבשלה עם חתיכה אחרת ונתנה בה טעם] חתיכה עצמה נעשית נבילה ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה. ומוקמינן בגמ' דמיירי שסילק את חתיכת הנבילה עצמה, דמ"מ החתיכה שקיבלה ממנה טעם ונפלה לקדירה אחרת אוסרת את כל החתיכות אפילו הן אלף מפני שהן מינה, ורב סובר כר' יהודה דמין במינו אינו בטל.

ודנו הראשונים והפוסקים בגמ' זו בשתי שאלות:

א. מה הטעם דבעינן שחתיכת הנבילה תתן טעם בחתיכה שנתבשלה עמה בבישול הראשון, והרי לר"י הסובר דמין במינו אסור נאסרת החתיכה הראשונה אף במשהו, [כגון שנתבשל כזית נבילה בשישים זיתי בשר היתר דנאסר בשר ההיתר אף שיש בו שישים נגד האיסור], וא"כ נימא אף בזה דחתיכה עצמה נעשתה נבילה. [ונפק"מ שאם תפול חתיכה זו לתבשיל אחר שאינו מינה מ"מ ניבעי שישים נגד כל החתיכה, ולא יהא די בשישים נגד האיסור הבלוע בה]. וכתבו התום' [שם] בשם ר"ת דנהי שהחתיכה הראשונה נאסרה במשהו, מ"מ לא אמרינן בזה שתיעשה נבילה לאסור את כל האחרות.

ב. עוד יש לשאול דאף אם לא נימא דין חנ"נ בחתיכה הראשונה ולא נדון את כולה כאיסור, מ"מ בלוע בה משהו איסור ואותו משהו מתפשט בתבשיל השני, ויאסור הכל במקרה שהוא מין במינו.

ונחלקו בזה הט"ז והש"ך, הט"ז [ס"ק טז] כתב דכיון שהאיסור הבלוע בחתיכה הוא רק משהו, מודה ר' יהודה שאיסור זה אינו יכול לאסור שוב במשהו, דתרי משהו לא אמרינן, והיינו דכיון שנקלש האיסור מאוד כשנתפשט בחתיכה אשר יש בה שישים נגדו והוא אסרה רק במשהו, מעתה אין בו כח לאסור שוב במשהו. [אבל אם בבישול השני אין שישים כנגד החתיכה שבה נתפשט האיסור, יכול האיסור הזה לאסור, דאין זה בגדר תרי משהו]. [32]

והש"ך בנקה"כ האריך לחלוק על הט"ז, ותורף דבריו הוא, דבפוסקים בהלכות פסח מבואר דחתיכה שנאסרה במשהו אוסרת תבשיל אחר שנפלה לתוכו ג"כ במשהו, ומבואר דאמרינן תרי משהו, ודלא כהט"ז שחידש דתרי משהו לא אמרינן. ולכן מבאר הש"ך דמה שבגמ' חולין [דף ק.] אמרו שרק אם הנבילה נתנה טעם בחתיכה הראשונה שנתבשלה עמה, אוסרת חתיכה זו שאר

בטל אף באלף. וכתב הא"ר [שם] וכן כתב הגר"א [סי' קב] שמסתימת השו"ע משמע שאפילו במינו בטל הוא בשישים, והיינו דסובר להלכה כהמרדכי שחמץ אינו נחשב דשיל"מ, וכל הא דאוסר במשהו הוא משום שהחמירה בו התורה בכרת, ולכן רק בפסח עצמו אוסר במשהו ולא קודם הפסח. [משא"כ לפי הרמב"ם הא דאינו בטל הוא משום דהוי דשיל"מ, וגם בנתערב בערב הפסח משש שעות אינו בטל, עכ"פ במינו].

32. הש"ך בנקה"כ פירש דברי הט"ז [שהצריך שישים בתבשיל השני כנגד החתיכה] באופן אחר, ולכן הקשה מתוס' [דף ק.] ומהרא"ש דאיירו לגבי נפילת התערובת הראשונה [יי"נ ביין היתר] באינו מינו [במים]. גם הפמ"ג [מ"ז ס"ק טז] הבין בכוונת הט"ז שסובר כהרשב"א דאיסור משהו הנבלע בחתיכה אינו יוצא ממנה בבישול השני, ולכן החתיכות האחרות לא נאסרות, ודן הפמ"ג לומר שלפי הט"ז גם איסור משהו עושה חנ"נ, [ולדבריו בעינן שישים נגד כל החתיכה גם כשנפלה לאינו מינו]. אמנם מריהטת לשון הט"ז משמע שהצריך שישים רק כדי שהאיסור עצמו לא יאסור את התערובת השנייה מדין מין במינו במשהו, דע"י שישים הו"ל תרי משהו, אך בנפל לאינו מינו משמע דגם להט"ז סגי בשישים נגד האיסור עצמו. וכתב הט"ז דכשם שקולא זו דתרי משהו לא אמרינן נאמרת לענין מין במינו לר' יהודה [דס"ל דמן התורה אין מב"מ בטל], כן נאמרת קולא זו לדידן בדברים הנאסרים במשהו כגון לענין חמץ בפסח או יין נסך, והיינו שאם חתיכת בשר בלעה משהו חמץ [שיש בה שישים נגדו ולא נתן בה טעם], ונפלה חתיכה זו לתבשיל אחר שיש בו שישים נגדה, אין פליטת החמץ אוסרת שוב במשהו.

קנין הלכה

מראי מקומות

חתיכות בבישול השני, ולא כשלא קיבלה טעם, הוא משום שהחתיכה האסורה הנופלת לתבשיל השני פולטת טעם היתר עם טעם האיסור, ולכן פליטה זו נחשבת כאינו מינו לגבי חתיכות הבשר האחרות, ומין בשאינו מינו בטל בשישים, משא"כ לגבי חמץ, כיון שהחמירו גם באינו מינו, לכן החתיכה שנאסרה במשהו חוזרת ואוסרת תבשיל אחר במשהו. ומקור לסברא זו מצא הש"ך בדברי הר"ן [ס"פ כל הבשר] שכתב וז"ל אף דמין במינו אינו בטל לא שמעינן הכי, כל שטעם של היתר מעורב בו עכ"ל. ופירש הש"ך שכוונת הר"ן היא דע"י שכח של היתר מעורב בו, תו לא מיקרי מין במינו.[33]

עוד הוסיף הט"ז, דכיון שהקולא הנ"ל היא משום שלא אמרינן תרי משהו לכן זה שיך רק בחתיכה שבלעה טעם חמץ ונפלה לתבשיל אחר, דבאנו לאסור משום דנפלט טעם החמץ לתבשיל השני, אבל אם נתערב חמץ בהיתר לח בלח ונפלה התערובת הזו תוך רוטב אחר, או נבלעה במאכלים אחרים, אין מקום להקל וה"ז אסור אף בחמץ בפסח ואף במשהו, דאין כאן פליטה הנקלשת ביציאתה מהחתיכה, אלא עצם החמץ המעורב נתערב ברוטב או נבלע בתבשיל, ובכה"ג לא נאמרת קולא דתרי משהו. וכן כתב הט"ז, דחתיכה שבלעה חמץ במשהו ושוב נתערבה באחרות, אינה בטילה דלא שיך בכה"ג היתר דתרי משהו וכנ"ל, דדוקא לענין פליטה הנפלטת מהחתיכה אמרינן דתרי משהו לא אמרינן, אך החתיכה עצמה קיימא באיסורה ואוסרת תערובתה יבש ביבש.

בש"ך [נקה"כ] מבואר דהא דנקטינן גבי חמץ בפסח דיבש ביבש אינו בטל, אין זה משום חומרא דחמץ אלא מהטעם של דבר שיש לו מתירין, ודוקא במינו אינו בטל אבל באינו מינו בטל [וכדין דשיל"מ דמבואר להלן סי' קב דבטל באינו מינו].

ולשיטתו כתב הש"ך דחתיכת היתר שבלעה משהו חמץ בפסח ונאסרה במשהו, אם נתערבה עכשיו יבש ביבש בחתיכות אחרות הרי היא בטילה, והטעם משום דמעורב בה איסור והיתר [שהרי לא בלעה שיעור נותן טעם שתיחשב כולה נבילה אלא רק משהו], וחשיבא כאינו מינו לגבי החתיכות האחרות. ולדינא לא קיי"ל כהש"ך, אלא נקטינן דחמץ בפסח נאסר גם יבש ביבש במשהו אפילו מין בשאינו מינו, כ"כ במשנ"ב [סי' תמז] בשם החק יעקב ושאר אחרונים, והכל מטעם חומרא דחמץ.

עוד כתב הש"ך, דחמץ בערב פסח אוסר במינו במשהו כדין דשיל"מ, אך אינו אוסר באינו מינו, ולכן אם חתיכה של היתר בלעה חמץ במשהו במינו, ונתבשלה אח"כ [בערב פסח] עם חתיכות אחרות שהן מינה, ג"כ אינה אוסרת, דבחתיכה הראשונה מעורב

33. **<u>תוספת עיון</u>**

והנה הא"ר [ריש סי' תמז] כתב דדברי הש"ך [דמכח פליטת ההיתר המעורבת הו"ל כאינו מינו] דחוקים, ולכן כתב ביאור אחר בלשון הר"ן, דמה שאין האיסור אוסר בתערובת השנייה, הוא משום דפליטת משהו שהיא מעורבת בפליטת היתר לא חשיבא שאסור. [ואכן זו לשון הרא"ה בבדק הבית (בית ד שער א דף ט) פליטה פתוכה מאיסור והיתר אינו אוסרת במשהו]. אך כתב הא"ר דא"כ אין סיבה להחמיר בחמץ בפסח יותר מאשר במין במינו לר' יהודה.

ובתחילת דבריו העתיק הא"ר את לשון התוס' [דף ק.] ואת לשון הרשב"א [חידושים דף ק.] דמשהו שנבלע בחתיכה אין לו כח להתפשט לחוץ. ולכן הסיק הא"ר לדינא, דבחמץ בפסח אם חתיכה שנאסרה במשהו נפלה לקדירה נוספת שיש בה רוב כנגד החתיכה וסילקו את החתיכה, אין התבשיל שבקדירה השנייה נאסר, [וכנ"ל שאין המשהו הבלוע מפעפע לחוץ], ורק לגבי כף שהגיסו בה בתבשיל שיש בו תערובת משהו, סובר הא"ר דכלי זו אוסרת אם יגיסו בה בתבשיל אחר, משום שכל הטעם שיש בכף יוצא לחוץ.

ולדינא עיין בשעה"צ [סי' תסז ס"ק סז] שהביא שהפמ"ג הסכים להא"ר שאפשר להתיר בהנאה תבשיל זה, וכ"כ בשו"ת תשובה מאהבה, ועוד כתב הפמ"ג שבמקום הפסד מרובה ומניעת שמחת יו"ט יש להתיר אף באכילה.

ונמצא שלענין הלכה תפסינן [עכ"פ במקום הפסד מרובה ומניעת שמחת יו"ט], דהעיקר כמש"כ הרשב"א [בחידושיו לחולין דף ק. ובמשמרת הבית] דמשהו הבלוע בחתיכה אינו מתפשט ממנה לחוץ, וגם הפמ"ג [מ"ז ס"ק טז] הביא את דברי הרשב"א האלו, והא"ר נקט דזו גם כוונת תוס'. ולפי"ז יש להקל [במקום הפסד מרובה ומניעת שמחת יו"ט] שחתיכה שנאסרה במשהו אינו אוסרת במשהו [דלא כדפשוט לש"ך], וגם א"צ שישים נגד החתיכה, [דשורש ההיתר אינו כהט"ז שהוא מדין תרי משהו, אלא כהרשב"א הנ"ל דאין כח במשהו הבלוע לצאת לחוץ].

קנין הלכה

מראי מקומות

כח אחר של היתר יחד עם האיסור והויא כאינו מינו. ועיין בביה"ל [סי' תמז ס"ב] שכתב דלהלכה נקטו הפוסקים דחמץ לא חשיב דשיל"מ, ולכן בערב פסח אין איסור משהו בחמץ כלל אפי' במינו. עוד כתב הש"ך [נקה"כ] דאם חתיכת היתר בלעה טעם חמץ [והיינו שאין שישים בחתיכה נגד החמץ], ונתערבה במינה עם חתיכות אחרות תערובת יבש ביבש, בזה הוי כתערובת מין במינו ואמרינן בזה דדשיל"מ לא בטל. ואזיל הש"ך לשיטתו דסובר דתערובת יבש ביבש בפסח אסורה רק מדין דשיל"מ ולא מדין חומרא דחמץ, וגם סובר דכיון שהחמץ נתן טעם בהחתיכה ונהפכה כולה להיות איסור, מעתה כשנתערבה חתיכה זו בחתיכות אחרות דייניגן לה כתערובת מין במינו, [אף שמצד שהחמץ האוסר לא הוי מין במינו עם החתיכות אחרות, מ"מ סובר הש"ך דלענין זה אזלינן בתר הנאסר]. וכך דעת הר"ן ס"פ כל הבשר [דף מד.], ושאר הפוסקים סוברים דכה"ג לא חשיב כמין במינו.

<u>העולה לדינא:</u>

א. חתיכה שנאסרה במשהו במינה כגון בדשיל"מ וכיוצ"ב אינה נעשית נבילה, ואם מעתה תיפול לתבשיל אחר שהוא מינה, להט"ז בעינן שישים כנגד כל החתיכה [כדי שיחשב תרי משהו], ואם לאו אזי האיסור הבלוע בחתיכה מתפשט גם לשאר החתיכות ואוסרן במשהו. ולהש"ך די בשישים כנגד האיסור ואין כאן חומרא של דשיל"מ, כיון שכח של היתר מעורב בפליטה והוי כאינו מינו.

ב. חתיכה שנאסרה במשהו במינה בדשיל"מ וכיוצ"ב ונפלה לאינו מינה, גם להט"ז סגי בשישים כנגד האיסור שנבלע בחתיכה, וא"צ שישים כנגד החתיכה כיון שאין דין חנ"נ באיסורי משהו, ומצד האיסור עצמו די בשישים של אינו מינו כדי לבטל.

ג. דבר לח שבלע משהו איסור כגון יין נסך שנתערב במשהו בין של היתר, ונתערב הכל בין נוסף או נתבשל בין נוסף, הכל אסור, משום שהיין האסור מעורב בתערובת החדשה ואוסרה בעצמו במשהו.[34]

ד. חמץ שנבלע בחתיכה בפסח במשהו ואסרה בין במינו בין שלא במינו, ונפלה אותה חתיכה לתבשיל רותח, להט"ז אינו אוסרת משום דתרי משהו לא אמרינן, ולהש"ך [נקה"כ] אוסרת, וכתב הש"ך דכן מבואר מהטור [או"ח סי' תסז] דחיטה שנמצאת בקדירה והגיסו בה בכף, ותחבו אותה כף לקדירה אחרת, הרי היא אוסרת במשהו.[35]
והא"ר [סי' תמז] היקל בזה, וכתב השעה"צ [סי' תסז ס"ק סז] בשם הפמ"ג דבמקום הפסד מרובה ומניעת שמחת יו"ט יש להקל אף באכילה [דטעם משהו הבלוע בחתיכה אינו נפלט לחוץ].

ה. חמץ שנתערב בפסח לח בלח שנאסר במשהו [כגון שכר שעורים שנתערב ביין, א"נ חיטה שפלטה טעמה לרוטב התבשיל], אם מעתה נתערבה התערובת בקדירה נוספת ברוטב הקדירה, או שנתבשלה בחתיכות גם הט"ז אוסר.

ו. חמץ שנבלע בחתיכה בפסח נאסר במשהו, ונתערבה חתיכה זו יבש ביבש בחתיכות אחרות, כתב הש"ך [נקה"כ] דבטלה, כיון שזה נחשב כאינו מינו [משום שמעורב כח היתר בחתיכה זו], ולהש"ך חמץ בפסח יבש ביבש באינו מינו אינו אוסר במשהו, ולפי מה שהובא במשנ"ב [סי' תמז] מספר חק יעקב ושאר אחרונים דיבש ביבש אסור במשהו בפסח אף באינו מינו, אין להתיר בזה, ולפי הט"ז ה"ז אסור.

ז. חמץ שנתערב בחתיכה בערב פסח אחר חצות והיא מינו של החמץ, להש"ך הרי הוא אוסרת אותה במשהו כדין

34. כ"כ הש"ך [נקודות הכסף בסוף הדברים], ואין אומרים בזה שמעורב בתערובת הראשונה כח של היתר דניהוי כאינו מינו, משום שזו תערובת של יין ביין וכל חד לחודיה קאי, ואין זה כאיסור שנבלע בחתיכה.

35. ולכאורה בציור זה מודה גם הט"ז כיון שכל מה שנבלע בכף יוצא לקדירה השנייה, ואין זה כחתיכה שבלעה משהו הפולטת מעתה טעם לתבשיל, [וכמו שהחמיר הט"ז בלח בלח שנתערב], וכ"כ הא"ר [ריש סימן תמז].

קנין הלכה

מראי מקומות

דשיל"מ, ולפי סתימת השו"ע [סי' תמז ס"ב] נקטינן להלכה דבטל בשישים. [ואם נתערבה חתיכה זו בחתיכות אחרות או שנפלה לקדירה, די בשישים כנגד האיסור אף במינו אף להש"ך, דכיון שמעורב כאן כח של היתר הו"ל כאינו מינו].

ח. כתב הש"ך [נקה"כ] דחתיכה שנאסרה בפסח ממשהו חמץ, והשהה אותה בביתו במזיד, נאסרה גם אחר הפסח, אבל אם נתבשלה בחתיכות אחרות בטילה היא בשישים כנגד החמץ, ואין צריך שישים כנגד החתיכה. ובשו"ע [או"ח סי' תמז סעיף יא] מבואר שבציור הנ"ל החתיכה עצמה חוזרת להיתירה אחר הפסח, דאחר הפסח בטל החמץ שמעורב בה בשישים.[36]

36. **<u>תוספת עיון</u>**

<u>בנידון לח בלח שנתבשלו יחד אם בולעים זה מזה או רק מתערבים</u>

עיין ברשב"א [חולין דף קיב.] שכתב וז"ל [לגבי שומן ודם רותחים] לח ולח לא בלעי מהדדי כלל אלא בלבולי מבלבלי עכ"ל, וכ"כ הרמב"ן שם. גם מלשון הש"ך [נקודות הכסף על הט"ז ס"ק טז בסוף הדברים] נראה דס"ל כן, דגבי לח אין בליעה רק תערובת, ולכן לא אמרינן בזה סברא דכח אחר של היתר מעורב בו.

שאלות לחזרה בחומר הנלמד בחודש אדר תש"פ
יו"ד הלכות בשר בחלב סימן צב עד סעיף ד
מיוסדות על טור וב"י, שו"ע ט"ז וש"ך, נקוה"כ רעק"א ופתחי תשובה

<u>סימן צב סעיף א</u>

א. חתיכת בשר שנפלה לתוך יורה של חלב, האם מהני טעימת קפילא או דבעינן ששים;
1) כשקדם והוציא החתיכה קודם שתנוח היורה?
2) כשלא הספיק לסלקו עד אחר שנחה היורה?
3) ומה הטעם לחלק ביניהם? [שו"ע, ט"ז סק"א, ש"ך ס"ק א-ב]

<u>סעיף ב</u>

ב. טיפת חלב שנפלה על חתיכת בשר שבקדירה, האם צריך ששים לבטלו או סגי בטעימת קפילא אע"ג דליכא ששים? [טור, ב"י ד"ה ודע, שו"ע ורמ"א]

ג. כשהחתיכה כולה מונחת חוץ לרוטב, כגון שחתיכה אחת מקצתה חוץ לרוטב וזו מונחת עליה;
1) האם כל הקדירה נאסרת או רק החתיכה?
2) האם משערים בכל הקדירה או רק בחתיכה לבדה?

ד. כשהחתיכה מונחת מקצתה בתוך הרוטב ומקצתה חוץ לרוטב, ונפלה הטיפה על החלק שחוץ לרוטב;
1) כשיש ששים בקדירה - האם החתיכה נאסרת?
2) כשאין ששים בקדירה - האם כל הקדירה נאסרת? [טור וב"י, דרכי משה, שו"ע, ט"ז סק"ב, ש"ך סק"ד]

ה. אם נפלה הטיפה בתוך הרוטב ואין ברוטב ששים נגדה, האם מצטרפת מקצת החתיכה שחוץ לרוטב לששים נגד הטיפה?

ו. לשיטת רש"י כשכל החתיכה בתוך הרוטב ורק פניה העליונים מגולים ונפלה הטיפה על החתיכה, האם הכל מצטרף לבטל הטיפה? [ב"י ד"ה בדק הבית]

ז. 1) איך פוסק המחבר כדעת ר"י או כדעת רש"י, והיכן ההוכחה בדבריו?
2) איך פוסק הרמ"א כדעת ר"י או כדעת רש"י, והיכן ההוכחה בדבריו?
3) כמאן פסקינן להלכה כר"י או כרש"י? [שו"ע, רמ"א כאן ובס"ד, ט"ז סק"ב וסק"ה, ש"ך סק"ד וסקי"ג, נקוה"כ אות ב]

ח. 1) מה טעם פסק המחבר כאן שכל החתיכה נאסרת ע"י טיפת החלב שנפלה עליה, ולא כמו שפסק בסי' קה דאם נפל איסור על חתיכה שבקדירה אינו אוסר אלא כדי נטילה? (3)
2) האם חלב הוי איסור שמן או כחוש? [ט"ז סק"ג, ש"ך סק"ג]

ט. 1) ניער את הקדירה מיד כשנפלה טיפת החלב על החתיכה, או אם כיסה מיד את הקדירה - האם משערין בחתיכה לבדה או הכל מצטרף?
2) והאם בעינן ניעור מתחילה ועד סוף או סגי בניעור מתחילה - לדעת הרמב"ם, הטור, מהר"י בן חביב, השו"ע והרמ"א?
3) ואיך נפסק בט"ז ובש"ך? [טור וב"י, מחבר ורמ"א, ט"ז סק"ד, ש"ך סק"ה]

י. כתב הב"י שמה שכתב הרמב"ם אבל אם ניער מתחילה ועד סוף וכו', מוכח מהגמ' דאמרי מכלל דרבי יהודה סבר אפילו בניער מתחילה ועד סוף.
1) א"כ למה היה קשה להטור על הרמב"ם יותר מעל הגמ'?
2) איך ביאר הט"ז דברי הגמ' והרמב"ם כדי שלא יהיה מחלוקת לדינא בין הרמב"ם להטור? [ט"ז סק"ו]

יא. האם הא דצריך ניעור הוא דווקא לרש"י דס"ל דאף במקצת החתיכה תוך הרוטב אין הכל מצטרף, או גם לר"י באופן שכולו חוץ לרוטב? [ב"י בשם מהר"י בן חביב, ט"ז סק"ד]

יב. לשיטת רש"י כשמקצת החתיכה חוץ לרוטב ומקצתה תוך הרוטב, ונפלה הטיפה על החתיכה מחוץ לרוטב, ולא ניער ולא כיסה כלל, ואין ששים בקדירה;

1) האם גם החלק שבתוך הרוטב נאסרת?
2) האם החתיכות האחרות נאסרות ע״י הרוטב שיוצא מהחתיכה שנאסרה מהטיפה שנפלה עליה? [ב״י בשם הראב״ד והמ״מ, דרכי משה בשם הר״ן והמרדכי, והוכחה מדברי הטור]

יג. 1) מה פסק הרמ״א בנידון זה - כשאין ששים בקדירה או כשיש ששים נגד הטיפה - לגבי החתיכה ולגבי שאר הקדירה?
2) ומה דין החתיכות שנגעו בחתיכה זו? [ש״ך סק״ז]

יד. באר היטב דברי הרמ״א;
1) מה טעם הצריך שיהא ששים בקדירה, כיון שלא ניער ולא כיסה כלל?
2) ואמאי סגי בששים נגד הטיפה ולא בעי ששים נגד החתיכה?
3) ואם יש ששים נגד הטיפה אמאי נאסרת החתיכה?
4) והאם דברי רמ״א אלו הם להלכה? [ט״ז סק״ה, ש״ך סק״ו, רעק״א]

טו. הטור והמחבר הביאו את דברי הרמב״ם שאם נפל חלב לתוך המרק או לחתיכות ולא נודע לאיזה חתיכה נפל, נוער את הקדירה כולה עד שישוב ויתערב הכל.
1) איך מיירי הרמב״ם כשהחתיכות הם בתוך הרוטב או חוץ לרוטב?
2) איך מיירי הרמב״ם כששהה קצת לפני שניער או שניער מיד, ומנלן? [ב״י, ט״ז סק״ו, ש״ך סק״ח]

טז. איך כתב הרמב״ם נוער את הקדירה כולה;
1) הא אין מבטלין איסור לכתחילה? [ט״ז וש״ך שם]
2) הא בניעורו מבשל בשר בחלב? [רעק״א אות י]

יז. מהי דעת הטור והרמ״א בנידון זה, והאם הם חולקים על הרמב״ם? [טור, רמ״א, ש״ך שם]

<u>סעיף ג</u>

יח. חתיכת בשר שנפל עליה טיפת חלב ואפשר לסוחטו;
1) מה דין החתיכה?
2) אם בישלה עם חתיכות אחרות; מה דין חתיכה זו ומה דין החתיכות האחרות - כשמכיר אותה החתיכה או כשאינו מכירה, ומה דין הרוטב? [טור וב״י, שו״ע, ש״ך סק״ט]

יט. 1) האם בשר בחלב מיקרי איסור מחמת עצמו או איסור בלוע?
2) חתיכת בשר שנפל עליה טיפת חלב, שנתערבה עם חתיכות אחרות בלא בישול ושניהם חמין - מה דינם? [ט״ז סק״ז, ש״ך סק״ט]

<u>סעיף ד</u>

כ. 1) מהי יסוד פלוגתתם של רבינו אפרים ורבינו תם אם אמרינן בשאר איסורים חתיכה נעשית נבילה?
2) מה ביארו התוס׳ בדברי רבינו אפרים, ואיך ביאר הט״ז דברי התוס׳? [ב״י, ט״ז סק״ט, ש״ך סק״י]

כא. 1) איך נקטו הראשונים כדעת רבינו אפרים או כדעת רבינו תם?
2) ואיך פסקו המחבר והרמ״א? [ב״י, שו״ע]

כב. לדעת הפוסקים דאמרינן חתיכה נעשית נבילה בכל האיסורים, האם הוא מדאורייתא או מדרבנן? [ט״ז סקי״א, ש״ך סקי״ב, רעק״א אות יד]

כג. חתיכת בשר שנפלה עליה חתיכת חֵלֶב, ויש ששים נגד האיסור, לדעת המחבר - האם החתיכה עצמה נשארת באיסורה או שחוזרת להיות מותרת - כשמכירה או כשאינה מכירה? [שו״ע כאן ובסי׳ קו ס״א, ט״ז סק״י, ש״ך סקי״א]

כד. בשאר איסורים, כשמקצת החתיכה תוך הרוטב ואין האיסור דבוק בו, לדעת הרמ״א - האם מצטרף כל הקדירה לבטל האיסור, ומה דין החתיכה עצמה?
2) האם פסק הרמ״א הוא כשיטת הר״י או כשיטת רש״י? [רמ״א, ט״ז סקי״ד, ש״ך סקי״ג]

כה. 1) מה הטעם שבאיסור דבוק או כשהחתיכה כולה חוץ לרוטב ונפל עליה איסור בעודו רותח אמרינן חתיכה נעשית נבילה? [ט״ז סקי״ב]
2) אם נפלה תחילה לחלב צונן ואח״כ נפלה לתבשיל של בשר, האם הבשר יכול להצטרף עם התבשיל לבטל החלב? [ט״ז סקי״ג]

כו. דג שנמצא שרץ בראשו והתבשל כך עם שאר דגים, או תפוח שיש בו תולעת שהתבשל עם עוד תפוחים, האם בעינן ששים נגד כל ראש הדג או כל התפוח, או דסגי בששים נגד האיסור? [ט״ז סקי״ב]

כז. 1) בשר בחלב, כשמקצת החתיכה תוך הרוטב ואין האיסור דבוק בו, לדעת הרמ״א - האם אמרינן חתיכה נעשית נבילה?
2) ובאיזה אופן מיירי הרמ״א דוקא בניער אח״כ או אפי׳ כשלא ניער? [ש״ך סקי״ג]
3) ומה הדין בבשר בחלב דרבנן? [רעק״א אות טז]

כח. נתערב איסור לח בהיתר לח ואח״כ נתערב הכל בהיתר אחר, האם צריך ששים נגד כל ההיתר הראשון או רק נגד האיסור שנפל בהיתר - בבשר בחלב ובשאר איסורים, במקום הפסד ושלא במקום הפסד, מצד הדין או מחומרא? [ב״י בשם המרדכי והרשב״א, רמ״א, ט״ז סקט״ו, ש״ך סקט״ו]

כט. 1) מה הן ב׳ הטעמים המובאים בב״י לחלק בין לח בלח ללח ביבש?
2) ומה הנפק״מ לדינא בין הטעמים? [ב״י בשם המרדכי והרשב״א, ט״ז סקט״ו, ש״ך סקי״ד, רעק״א אות יז]

ל. נתערב יבש ביבש ולא היה רוב נגד האיסור, ונתבשלו יחד או לא נתבשלו, האם צריך אח״כ להוסיף נגד כל מה שהיה שם קודם או רק נגד האיסור - בבשר בחלב ובשאר איסורים? [ב״י, רמ״א, ט״ז סקט״ז, ש״ך סקט״ז]

לא. חתיכת היתר שנאסרה ע״י מינו במשהו, ונתערבה אח״כ עם היתר אחר שהוא מינו;
1) האם אוסרתן במשהו או לא - באיסור דאורייתא ובאיסור דרבנן?
2) ומה הפי׳ בדברי הטור ״אפילו נאסר מחמת מינו״? [טור וב״י, ט״ז סקט״ז].

שאלות הנוגעות למעשה בחומר הנלמד בחודש אדר תש"פ

יו"ד הלכות בשר בחלב סימן צב

א. העמיד מרק חלבי על האש, וכשהעלה רתיחות הכניס לתוכו חתיכת בשר ונזכר והוציא מיד.

1. מה דין המרק.
2. ומה הדין אם בטעות אכלו קצת מהמרק ולא ניכר טעם הבשר כלל.
3. וכן מרק בשרי שבעודו מעלה רתיחות נפל לתוכו שוקולד חלבי והוציאו מיד, ואח"כ טעמו בטעות מהמרק או שלא טעמו ממנו, מה דינו.
4. וכן מרק פרווה שבעודו מעלה רתיחות הכניסו בו קישואים, ונזכרו שאותם קישואים היו של מעשר והוציאו אותם מיד, וטעמו אח"כ מהמרק בשוגג ולא היה בו טעם של הקישואים, מה דין המרק.
5. וכן מי שנדר ממאכל מסוים, או שאינו אוכל מאכלים מכשרות מסויימת, והכניסו מאותו מאכל לקדרה בשעה שהעלתה רתיחות **ומיד** הוציאו, האם יועיל שיטעמו את הקדרה ואם לא יהיה בה טעם המאכל הנדור, יוכל לאכול ממנו.

[ס"ל, ק"ד סק"ל, פמ"ג פתיחה ל"ה וכמה יבשל, משב"ז סק"ל, שעה"ל סימן תמ"ז סקכ"ל, סימן ל"ח ק"ד סק"ה, רע"ל סק"ב, חו"ל כילוליס סק"ל].

א. לענין לאסור את הקדרה, בין לח ובין גוש אוסר מיד כשנופל ואין שיעור זמן לדבר, כ"כ בפמ"ג [לעיל בפתיחה] והיד יהודה [סימן ק"ה ארוך סקי"ב] אבל בחמודי דניאל [הביאו הפ"ת בסימן ק"ה סק"ח] כתב שאוסר רק אם שהה קצת.

אבל לענין שהאיסור יספיק לבלוע מהמאכל שבקדרה ויחזור ויפליטנו לתוך הקדרה, מבואר בשו"ע [ס"א] שאם הכניס את האיסור בשעה שהקדרה עדיין לא נחה מרתיחתה, כל שעדיין לא נחה אינו חוזר ונפלט ממנו מה שהובלע מהקדרה לתוכה עד שהקדרה תנוח מרתיחתה, ולכן לדעת המחבר בסימן צ"ח שמהני קפילא, אם הוציא לפני שנח, מהני טעימה, ולדעת הרמ"א רק אם בטעות טעמו מהני. וכן לדעת הש"ך [סימן צ"ח סק"ה] שטעימת ישראל בדבר הנדור מהני יועיל טעימה של מי שלא נדר, אבל אם הוציאו אחרי שנח, מאחר וכולו נהיה חנ"נ ונפלט לקדרה שהוא מינו לא מהני טעימה.

אבל במשב"ז [סק"א] כתב, שלדידן אין אנו בקיאין אימתי נח מרתיחתו, וחיישינן שכבר נח מרתיחתו ונפלט ביחד עם מינו שכבר נהיה חנ"נ, אבל הרע"א [שם] חולק דאין אנו בקיאין אינו אלא ספק ומאחר וכל האוסר כאן הוא חנ"נ, וחנ"נ בשאר איסורים הוא רק דרבנן, ומין במינו הוא דרבנן, הוה רק ספק דרבנן, ולקולא, ואפשר שרק כשהאוסר הוא דבר הנדור, מאחר והוא דבר שיש לו מתירים, אפילו שאינו אלא ספק אוסר מספק.

אבל בחו"ד [ביאורים סק"א] מחלק שבשאר איסורים גם כשאמרינן חנ"נ, מאחר ואמרינן שאין הנאסר יכול לאסור יותר מהאוסר, כל שטעמו את המרק ואין ניכר בו טעם האיסור בעצמו, לא שייך לאסור מחמת ההיתר שנבלע בו ונהיה חנ"נ ונתערב בקדרה, מפני שיותר ממקום שהאיסור עצמו יכול ליתן טעם אין בכח ההיתר שנאסר מחמתו לאסור, וממילא אפילו אם עבר שיעור זמן שכבר נח מרתיחתו כל שאין טעמו נרגש מותר, ורק בבשר וחלב שלא אמרינן אין הנאסר אם נפל חתיכת בשר לתוך מרק חלבי, אפילו שהוציאו מיד וטעמו את המרק שאין בו טעם בשר, מ"מ חיישינן שהחלב שנכנס בו ונאסר מדין חנ"נ חזר לאסור את הקדרה בדרגה של נתינת טעם .

ב. ניערו בקבוק תינוק עם חלב, וניתזו ממנו טיפות על גבי חתיכת בשר בשעה שמתבשל עם מרק, או שפתחו את הארון שמעל הקדרה ונפל שוקולד חלבי על חתיכת הבשר העליונה.

1. מה דין הבשר שבתוך המרק ושמחוצה לו, כשכמה מחתיכות הבשר היו בתוך המרק, וכמה מהן היה חציין התחתון בתוך המרק וחציין העליון מחוצה לו.
2. ומה דין כל זה כאשר על גבי אותן חתיכות שחציין התחתון במרק, היו חתיכות שכלל לא נגעו במרק.
3. האם יש חילוק אם מקצת מאותו בשר שהיה מעל החתיכה שמקצתה במרק, בלט גם מחוץ לקדרה.
4. האם שונה הדין כאשר החתיכה היתה כולה ברוטב ורק פניה היו מגולים מעל הרוטב.
5. מה הדין להיפך, כשטיפות החלב ניתזו רק לתוך המרק, או שראה שהשוקולד נפל לתוך המרק, ורק בצירוף החתיכות שחלקן היו ברוטב יש ששים כנגדו, או שרק בצירוף החתיכות שכולן חוץ לרוטב יש ששים.
6. אם ניתז החלב או נפל השוקולד רק לתוך המרק, ובכל אופני הצירופים אין ששים כנגדו, מה דין החתיכות שהיה חלק מהן חוץ למרק, או שהיו כולן חוץ למרק.
7. האם יש הבדל אם התבשל בסיר הנ"ל בשר בהמה או בשר עוף.

[ס"ב, למ"מ ס"ק, ט"ז סק"ב, מנ"ג ס"ס, וסקי"ק, נקוה"כ, ק"ך סק"ו, וסקי"ג, ק"ס סק"ב, וסוסקי"כ, ביאור הגר"א סקכ"ד, רע"מ על ס"ק ד"ה וכל זה, פלתי סימן ל"ד סק"מ, מנ"ג ל"ז סימן ל"ד סק"מ, ב"ח אות ו', חו"ד ביאורים סק"מ, וסק"ט, ק"ס סימן ק"ה סק"כ, ביאור הגר"א ס"ס סק"ו, ביה מלס מ"ד].

ב. לדעת הט"ז קי"ל כרש"י ולדעת הש"ך קי"ל כר"י. ובאופן שנפלה הטיפה על חתיכה שמקצתה חוץ לרוטב ולא ניערו אח"כ את הקדרה כלל אינה אוסרת את הקדרה, אלא שגם לדעת הש"ך הן אמנם שהחלב אינו אוסר, אבל הבשר אוסר אבל רק כדנ"ט ולשיטתו]סימן ק"ה סקט"ז[וגם אותם חתיכות שנגעו בה נאסרות רק בשיעור כדנ"ט,]כמבואר בש"ך סק"ז,

אבל לדעת הט"ז משכ"כ הרמ"א שצריך ס' כנגד הטיפה מיירי רק באופן שכל החתיכה חוץ לרוטב, אבל הבאר הגולה כתב שט"ס ברמ"א וצ"ל אף אם אין ס' בקדרה רק החתיכה אסורה דהיינו שפסק לגמרי בזה כדעת רש"י.

אלא שמאחר ואין אנו בקיאין אימת נח מרתיחתו לכן אפי' לר"י גם אם חציה בתוך הרוטב צריך לדידן ס' כנגד כולה.]כ"כ המשב"ז סק"ב[. ורק אם בשעה שהטיפות ניתזו ניער מיד את הקדרה לפני שהטיפות הספיקו להבלע בחתיכה עצמה אלא מיד נתפשט בכל הקדרה כולה, מותר לכו"ע,

אבל אם הוא בולט מחוץ לקדרה, במשב"ז]סימן צ"ד סק"א[נסתפק בזה. ובפליתי נקט בפשטות שאינו מתפשט, מאידך אם כל החתיכה בתוך הרוטב ורק פניה מגולות, כתב במשב"ז]סק"ב[שגם לדעת רש"י דינה כבתוך הרוטב.

ואם הטיפות חלב נפלו לתוך המרק, לדעת ר"י מצטרף הכל בין להתיר ובין ליאסר. ולדעת רש"י החלק שמחוץ למרק אינו מצטרף לס' להתיר, וכן כשאין ס' אינו נאסר, כ"כ במשב"ז]סק"ב[, ובביאור הגר"א]סימן ק"ה סק"ו[. אבל בחו"ד]ביאורים סק"ו[חולק. מאידך בב"ח אות ו' מבואר איפכא.

ובטעם שבב"ח חוששים לדעת רש"י ולדעת ר"י, במשב"ז]סקי"ד[, ובחו"ד ביאורים]סק"ט[כתבו, מפני שספק דאורייתא, אבל בביאור הגר"א כתב, שהטעם שמקילין הוא מפני שבשאר איסורים מצרפין שיטת רבינו אפרים שלא אמרינן חנ"נ, ונפק"מ לבשר עוף.

ג. **טיגנו במחבת כמה חביתיות ממולאות בשר, והניחו עליהם אחת שהיתה עם גבינה.**

1. מה דין כולן.
2. מה הדין אם טיגנו שניצלים בשריים וניתז על השניצל העליון חלב.
3. מה הדין אם הניחו בטעות על השניצל העליון גבינה צהובה או חמאה.

[ס"ב, ט"ז סק"ג, ע"ך סק"ג, פר"ח סקי"ב, מקצ"ז סק"ג, ע"פ"ל סק"ה, רע"ח סק"ג, דגול מרבבה, פליתי סק"ג, חו"ד ביאוריס סק"ה].

ג. מבואר בשו"ע שטיפת חלב שנפלה על חתיכה שמחזיק לרוטב מפעפעת בכל החתיכה, ובש"ך כתב ג' טעמים או דחלב נחשב שמן, או דמיירי שהבשר הוא שמן, או שבמקום שיש הבל הקדרה והדבר הנבלע הוא צלול נבלע ומתפשט בכולו גם ללא רוטב. ובבעין אמרינן שאין אנו בקיאין לחלק אבל בבלוע כן אמרינן. וכל ממולא נחשב לבלוע כמבואר בחו"ד חידושים סק"ד אות ד'] ומ"מ חלב מוגדר רק לשמן קצת שמתפשט רק באותה חתיכה עצמה כולה אבל לא בשאר חתיכות, [כן ביאר הפליתי]. וע"ע מה שביאר בבית מאיר אבל בחו"ד כתב, שחלב נחשב שמן קצת ומתפשט גם לשאר חתיכות, אבל אינו מתפשט בשוה.

ד.בישל ירקות ושפך לתוכם בטעות שמן של תרומה טמאה, או של שביעית שעבר עליו הביעור, ולקח אח"כ חלק מאותם הירקות והעבירם לתוך סיר אחר של מרק ירקות ואין בו ששים כנגד כל אותם הירקות.

1. מה דין כל מה שבסיר השני.
2. מה הדין אם בהמשך הבישול נזכר שהירקות אסורים והוציאם, והמשיך המרק שבסיר להתבשל.
3. אם כבר הוציאו חלק מהירקות מהסיר השני, וברור שהיה בו ס' כנגד השמן, אבל אין ידוע האם היה בו ס' כנגד הירקות שנאסרו בסיר הראשון והוכנסו לתוכו, מה דין המאכלים שבסיר.
4. מה הדין כשמסתפק האם בכלל השמן שהכניס היה שמן של תרומה או של היתר, וכן כשמסתפק אם בסיר הראשון היה ס' כנגד השמן האסור.

[ס"ל רמ"ח, ע"פ"ל סימן ל"ט סקי"ג, ע"ך סק"ח וסקי"ב, רע"ח סקי"ל, חכמ"ח כלל מ"ל סקי"ז, פליתי סק"ז, פר"ת סק"ז, מקצ"ז סימן ע"ב סק"ח].

ד. לדעת המחבר לא אמרינן חנ"נ בשאר איסורים ולדעת הרמ"א אמרינן, וגם לדעת הרמ"א חנ"נ של יבש בלח או לח ביבש לחנ"נ שנעשה ע"י תערובת של לח בלח, בהפס"מ לא אמרינן חנ"נ, ולדעת הרמ"א כאשר יש בעין נחשב יבש אבל אם נשאר רק הפליטה שלהם, מבואר בשפ"ד [סימן צ"ט סקי"ג] שפליטת מאכל שנתערב במאכל לח אחר, מוגדר לתערובת של לח בלח, ומ"מ חנ"נ בשאר איסורים הוה רק דרבנן כמבואר בש"ך, ונפק"מ לספיקו, אבל ברע"א הביא דעת התוס' שסוברים שחנ"נ של שאר איסורים הוא דאורייתא. אמנם זה רק במקום שהספק הוא האם יש בקדרה השניה ס' כנגד הירקות שנהיו חנ"נ, אבל אם הספק אינו על הקדרה השניה האם יש בה ס' כנגד מה שנהיה חנ"נ אלא שיש ספק לכתחילה על הקדרה הראשונה האם הכניס בה שמן של תרומה או של היתר, או כשיש ספק האם היה בקדרה הראשונה ס' כנגד השמן של תרומה שהוכנס לתוכו, כתב במשב"ז [סימן ע"ב סק"א] שבמקום שהאיסור הוא מעיקרו האם נאסר או לא, אבל ודאי שבקדרה השניה אין ס' כנגד מה שנהיה חנ"נ, מאחר ויסוד הספק הוא בדאורייתא האם נאסר או לא, לא מהני שנתגלגל אח"כ לספק בחנ"נ שהוא רק דרבנן. אמנם יש עוד צד להתיר בספיקו, והדבר תלוי האם הביאור במש"כ הש"ך [סק"ח] שכשנפלה טיפת חלב על חתיכה שבקדרה ולא ידוע על איזו חתיכה נפלה שלא נהיה חנ"נ, טעמו מפני שכל מה שבכלל הספק מצטרף לספק [וכמש"כ הט"ז], וכן ביאר בשפ"ד שכל היסוד של הש"ך שלא נהיה חנ"נ זה רק מצד שעתיד להתערב וממילא לפי"ז אין כל ראיה שספק איסור שנתערב אינו עושה את ההיתר לחנ"נ, אבל לפי מה שביארו החכמ"א [כלל מ"ד סי"ז] והפלתי [סק"ז] והפר"ת [סק"ז] שמבואר בש"ך יסוד בדיני חנ"נ שכל מקום שאינו ודאי שיש כאן איסור, ההיתר לא נהיה כלל חנ"נ מספק, ממילא אפילו שהספק עצמו הוא ספק דאורייתא האם יש בקדרה שמן של תרומה ובשיעור האוסר, אפילו שמצד ספק דאורייתא לחומרא יאסור את הקדרה, מ"מ לא יהיה חנ"נ.

ה. בישל כמות גדולה של קומפוט מכמה מיני פירות בכמה סירים, ואח"כ טחן את כל הפירות היטב ועירבם ביחד.

1. נודע אח"כ שפרי מסוים שהיה רק באחד מהסירים היה של ערלה, ובאותו סיר לא היה ס' כנגדו, אבל בכל הרסק המעורב יש ס' כנגדו, מה דין כל תערובת הפירות.
2. וכן מי שעירב כמה ביצים ובאחת מהם היה דם, ולא היה ס' כנגדה, ועשו מהם גלידה, ואחרי שנקרשה הוסיפו לה עוד כמות גלידה ועירבו אותן יחד, האם מותר להשתמש בגלידה כאשר הכינו אותה לצורך שמחה וכדו'.
3. וכן אם עירבו כמה ביצים לעשות בצק, ובאחת היה דם ולא היה ס' כנגדה, ואח"כ הוסיפו עוד חומרים: שמן, מלח, אבקת אפיה וכדו', ויש ס' כנגד אותה ביצה.
4. האם יש חילוק אם בתוספת של החומרים האחרים לבדם יש ס' כנגד הביצה, או שרק בצירוף הביצים הראשונות יש ס' כנגד הביצה.
5. וכן אם טיגנו כמה סופגניות, ונודע אח"כ שאחת מהם היתה מבצק של הפרשת חלה, ועירבו אח"כ את השמן עם שמן אחר, ובצירוף שיעור היחס של כמות הסופגניות שהיו בטיגון הראשון והשמן השני, יש ס' כנגד הסופגניה של הפרשת חלה אבל לא כנגד השמן הראשון.
6. האם יש הבדל אם עירבו את השמן עם שמן אחר וטיגנו בהם עוד סופניות, או שרק עירבו אותו בסלט.
7. האם יש חילוק בכל זה בין המאכל עצמו לבין הכלי כשזה מחבת או כלי דומה שא"א להגעילו.

[כמ"ק, ט"ז סקט"ו, מקצ"ז ס"ס, ש"ך סקי"ל, רע"ק סקי"ז, חו"ל בימוריס סקי"כ וחילוקיס סקי"ק, ס"ק סימן ל"ט סקי"ג, ס"ק סימן ק"ו, פ"ת סוף סק"ב, יד יהודה מכוך סקכ"ל, חכמ"ק כלל מ"ל סק"ט].

ה. בטעם שבאיסור שנבלע ביבש אמרינן חנ"נ גם בהפס"מ ובלח לא אמרינן, כתב בש"ך [סקי"ד] בשם המרדכי, מפני שכאשר נבלע ביבש ההיתר ניכר ומובדל, אבל ברע"א הביא מהרשב"א טעם אחר, דכשנבלע בלח ההיתר והאיסור מתערבים אח"כ יפה ולכן לא אמרינן בו חנ"נ, והנפק"מ בין הטעמים כתב הרע"א כאשר תחלת התערובת ובליעת האיסור בהיתר נעשה בעוד ההיתר יבש ואח"כ נתרסק ההיתר ונהפך ללח ונתערב בהיתר אחר, שלדעת הש"ך מוגדר לחנ"נ של יבש אבל לדעת הרשב"א מאחר ולבסוף מתערב יפה נחשב לחנ"נ של לח בלח, וכ"כ החו"ד [ביאורים סקי"ב], אלא שכתב שמאחר וכל האחרונים הביאו את הטעם של המרדכי, לא מהני אם נמחה אח"כ, ובשפ"ד [סימן צ"ט סקי"ג] כתב שחלילה להקל בזה אפילו בהפסד גדול.

מאידך אם כאשר ההיתר הראשון נתערב באיסור ולא היה בו ס' כנגדו הוא עדיין היה לח ואח"כ נהפך ליבש, ורק אח"כ נתערב עם עוד היתר, אפילו שבזה לכו"ע צריך לאסור מ"מ הביא בפ"ת [סוסק"ב] מהנוב"י שלא ברירא ליה בזה דאפשר שמאחר ובשעה שההיתר נתערב עם האיסור היה לח ולא נהיה לחנ"נ [לענין הפס"מ] גם אם אח"כ נתקשה אינו חוזר ליאסר וליעשות חנ"נ. אמנם ביד יהודה כתב טעם אחר להתיר שכל שעומד מחמת עצמו לימס דינו כלח.

וכשנתערבו שלא ע"י בישול, לדעת הרמ"א דינו כע"י בישול אבל בט"ז כתב בדעת המהרש"ל שבלח בלח בלא בישול אפילו בלא הפסד לא אמרינן חנ"נ, וכ"כ הפמ"ג בהרבה מקומות [עיין לעיל משב"ז סק"א ועוד] ובכל מקום ואופן שלא אמרינן חנ"נ גם ההיתר הראשון מצטרף לס' [כ"כ בשפ"ד סימן ק"ו סק"א]

ואם נתערבו מיד ע"י בישול, בזה לדעת המהרש"ל שהביא הט"ז אפילו בהפס"מ נשאר אסור, [כן ביאר במשב"ז, ובחו"ד חידושים סקי"א כונתו] משא"כ להרמ"א גם בכה"ג מוגדר לחנ"נ של לח בלח ובהפס"מ לא יהיה חנ"נ.

ו.טיגנו סופגניות חלביות בשמן, ולקחו את השמן וטיגנו בו שניצל.

1. נתערב אותו שניצל עם שניצל אחר, ואח"כ הוסיפו עליו עוד שני שניצלים, מה דין כל השניצלים.
2. מה הדין בהנ"ל אם אח"כ הוסיפו עליהם רק עוד שניצל אחד.

[ס"ד, רמ"ח, ט"ז סקט"ז, ק"ך סקט"ו, פמ"ג בפתיחה להלכות תערובת ח"ח פ"ח ד"ה החקירה הח', פ"ת סימן פ"ז סק"ז, מקצ"ז סקט"ו].

ו. בתערובת של יבש ביבש לא אמרינן חנ"נ אפילו במקום שהיבש ביבש אסורים באיסור של בב"ח, [כמבואר בביאור הגר"א סקכ"ד] ולכן מבואר בש"ך [סקט"ז] שכל שניתוסף אח"כ עוד היתר הרי זה כנתערב לכתחילה, כלומר שלא רק שצריך שיעור ביטול רק כנגד חתיכה אחת ולא שתיהם, אלא אפילו מצרפים את החתיכת היתר הראשונה לרוב כדי להתיר ולכן בעוד חתיכה אחת שתתערב סגי, אבל בט"ז [סקט"ז] כתב שאם נתערב תחלה שלא ברוב אין צריך אח"כ רוב כנגד כל התערובת הראשון, מדוייק מדבריו שכל מה שמועיל שלא אמרינן חנ"נ ביבש זה רק שאין צריך רוב כנגד החלק ההיתר, כלומר שברוב כנגד חתיכה אחת בלבד סגי, אבל מ"מ אינו נחשב עכשיו ממש כאילו נתערב תחלה, ולכן אפילו שברוב כנגד אחד סגי, החתיכה השניה של ההיתר שנתערבה עמה תחלה אינה מצטרפת להשלים את הרוב, אלא צריך ב' חתיכות אחרות בלעדה כדי להתיר, וכן מבואר בפמ"ג בפתיחה להלכות תערובות בכונת דבריהם,

ז. בישלו קומפוט עם משמשים, ונמצאו באחד מהם כמה תולעים, ואין במשמש ס' כנגדם.

1. מה דינו ודין כל הקומפוט כשאין בו ס' כנגד המשמש.
2. אם יש ס' במשמש עצמו כנגד התולעים, האם גם הוא עצמו מותר.
3. וכן מי שפתח קופסת שימורים של מיני פירות והיה בו פרי עם תולעים, מה דין הפרי ומה דין שאר הפירות.
4. אם אח"כ טחנו את כל הקומפוט ועירבו אותו בעוד אחרים טחונים, מה דינם.

[ס"ד רמ"ח, ט"ז סקי"ב, מקצ"ז סק, הגהת הגקמל סל"ג סל"ח, חו"ד ניקוביס סק"ת, וחילוקיס סק"ט, רע"ח סקי"ז, קפ"ד סימן ל"ט סקי"ג, מקצ"ז סקי"ד –ט"ו, קפ"ד סימן ס"ט סוסק"ס, חכמ"ח כלל מ"ד דין י"ג, יד יהודה סימן ע"ב לחוך סוסקי"ח, מקמרת שלוס חילוקי דיוס סימן ק"ה סקי"ג].

ז. באיסור דבוק נאמרו ב' טעמים, האחד מפני שאותה חתיכה עצמה ממהרת לבלוע, השני דחיישינן שמא אותה חתיכה היתה בחוץ לבדה שעה אחת. דעת הט"ז שהחשש של ממהר לבלוע נאמר רק בדבר שהוא דבוק ממש, אבל אם רק מקיפו מכל צד אין את החשש שממהר לבלוע אלא רק את החשש שמא היתה פעם אחת לבדה בחוץ, ומאחר וזה רק ספק שמא היתה לבדה, לכן חשש זה הוא רק באיסור דאורייתא, ובפמ"ג מסתפק האם לדעת הט"ז החתיכה עצמו מיהת תישאר אסורה, אבל הפמ"ג עצמו חולק עליו שמאחר וכל הקדרה איסורו נתגלגל מספק דאורייתא, דינה כדאורייתא וכשאינו הפס"מ אסור.

ואם במשמש עצמו יש ס' כנגד התולעים אפילו שגם המשמש עצמו מותר, מ"מ נסתפק במשב"ז מאחר וחיישינן שהיתה פעם אחת מחוץ לרוטב, האם צריך להסיר ממנו כדי נטילה וכדין צלי שלא נתפשט ביותר מכדנ"ט וא"א לצרף כולו להיתר, אבל לדעת החו"ד כל איסור שאינו בתולדה לא אמרינן ביה כלל איסור דבוק, ומ"מ כל החתיכה עצמה אסורה מדאורייתא מטעם אחר דחיישינן שמא היתה פעם אחת בחוץ לבדה וס"ל להחו"ד שביחס לאותה חתיכה עצמה אם קיבלה פעם אחת בליעות של איסור אמרינן מה"ת שאפל"ס אסור, אלא שמאחר ואין בו איסור דבוק וכל איסורו הוא רק דאחרי שנאסר פעם אחת נשאר באיסורו מה"ת, אינו חוזר לאסור את אחרים כי לא נהיה חנ"נ.

ולדעת הסוברים שלמרות שאינו בתולדה נהיה דבוק וחנ"נ, אם אח"כ טחנו את כל הפירות ביחד, לדעת הרע"א סקי"ז] תלוי במחלוקת המרדכי והרשב"א. אמנם דין זה אינו בכל התולעים דבסימן פ"ד מבואר שלדעת הט"ז [עצמו דלא כהש"ך שם] תולעים דינם שוה לכל דברים הפוגמים שאינם צריכים ס', וכבר האיר כן הבית מאיר.

וכל הנ"ל הוא גם בכבוש כ"כ במשב"ז סקט"ו, ובשפ"ד צ"ו סק"ט, אבל ביד יהודה [סימן ע"ב ארוך סקי"א] חולק שסברא זו שייך רק בבישול ולא בכבוש. ובמשמרת שלום חידושי דינים סוף סימן ק"ה דין י"ג דחה דבריו עי"ש.

ח. מלחו כמה דגים ביחד, ומצאו אח"כ שאחד מהדגים היה מלא בתולעים, ואין בדג עצמו ס' כנגדן.

1. מה דין הדג הנגוע, ומה דין שאר הדגים.
2. מה הדין כאשר הכין כמות גדולה לצורך שמחה וכדו'.
3. מה הדין אם אחרי שמלחו את הדגים הנ"ל בישלו אותם.
4. האם יש הבדל אם מלחו את הדגים אחד ע"ג השני או שהכניסו את כולם לתוך כלי ומלחו אותם שם.
5. וכן אם מלחו כמה עופות יחד ואח"כ מצאו שמאחד מהם שכחו להוציא את הלב.
6. מה הדין אם מצאו שילד הניח בטעות **בתוך** הבשר שנמלח חתיכת גבינה.

[ק"ך סקט"ז, פ"ד סק, רע"ן סק"כ, וסימן ק"ה סקכ"ב, הגהות הגמל"ח ס"ג סקל"ח, ומצב"ז סקי"ג, פ"ד סקי"ז, מכמ"ן כלל מ"ד סקי"ג].

ח. במליחה, בשאר איסורים מבואר בש"ך [סקט"ז] שבהפס"מ לא אמרינן חנ"נ, ואיסור דבוק באופן שאין חשש שמא היה דג זה שיש בו הרבה תולעים פעם אחת לבד, שבכה"ג כל טעם האיסור של דבוק הוא רק מחמת שהחתיכה שבה דבוק ממהר לבלוע, בכה"ג במקום הפסד לא אמרינן דבוק, אבל אם יש חשש שמא היה פעם אחת בחוץ לבד גם במקום הפסד אמרינן דבוק, כ"כ בשפ"ד, אבל ביד יהודה [ארוך סקכ"ז] כתב שמאחר ומעיקר הדין קי"ל שמליחה אינה מפעפעת מחתיכה לחתיכה, לכן באיסור דבוק בכל מצב גם אם ודאי שלא היתה לבדה אותה חתיכה נשארת אסורה.

אמנם כל זה רק לגבי שאינו אוסר שאר חתיכות, אבל החתיכה עצמה שנמלחה עמה נשארת אסורה, כ"כ בשפ"ד, וברע"א הביאו וכתב שיל"ע לדינא. אמנם כל זה אם רק נמלחו ביחד, אבל אם אחרי שנמלחו כל הדגים או הבשר ביחד גם נתבשלו ביחד אפילו ששורש איסורו של הראשון הוא רק מחמת שנמלח בעודו דבוק באיסור, מ"מ חזר להיות דינו ככל חנ"נ שע"י בישול שאסור [כ"כ הפרמ"ג בפתיחה להלכות מליחה והרע"א הנ"ל]. כל זה בשאר איסורים, אבל לענין בב"ח נחלקו השפ"ד והחכמ"א.

ט. בישלו בפסח תפו"א וכדו', ועירבבו אותו בטעות עם כף של חמץ, והיה ס' כנגדה.

1. לקחו אח"כ תפו"א אחד מהקדרה והכניסו אותו לקדרה אחרת, ונזכרו והוציאו אותו, מה דין הקדרה השניה.
2. האם יש הבדל אם בקדרה השניה יש ס' כנגד אותו תפו"א, או שאין ס' כנגדה.
3. אם בשעה שתחבו את הכף של חמץ לתוך הקדרה הראשונה לא היה ס' כנגדה, אבל אחרי שהוציאו אותה הוסיפו עוד הרבה מרק, ולפני שהכניסו את התפו"א בטעות לקדרה אחרת אכלו קצת ממנו ולא היה בו טעם חמץ, מה דין הקדרה השניה.

[ט"ז, נקוה"כ, רע"ן בסימן ק"ו ל"ה והגה, מצב"ז סקט"ז, חו"ד חילוקים סקי"ב וביאורים סקי"ב, והגהות רע"ן עליו, מצב"ז סימן תס"ז סקי"ז, קעה"ל שם סקס"ז, חזו"ן יוכ"ד סימן ל"ד סק"ן–ל, יל יהודה מכוך סקי"ז ל"ה והגה].

ט. לדעת הט"ז בליעה שבדרגת משהו אין בכוחו להפלט כלל, ולדעת הש"ך בכוחו להפלט אלא שאפילו אם נבלע בתוך מאכל שהוא מינו ממש כל שהמאכל שנבלע בו הוא יבש כשחוזר ונפלט ממנו ביחד עם המאכל נחשב לתערובת של אינו מינו, ולכן לדעת הנקוה"כ במקום שרק מינו אוסר כגון חמץ בער"פ, או דשיל"מ, משהו שנבלע במאכל ויש ס' כנגדו אפילו שהוא נאסר אינו אוסר, אבל בפסח עצמו מאחר וחמץ אוסר בו בין במינו ובין באינו מינו, יאסור בגלל המשהו הבלוע, ולדעת הט"ז שמשהו שנבלע אין בכוחו להפלט כלל לא שנא ער"פ או פסח עצמו אין בכח אותו משהו להפלט. אלא שלדעת הט"ז אפילו שאין בכח המשהו לצאת ולאסור, מ"מ צריך שבקדרה השניה יהיה ס' כנגד אותו תפו"א שנאסר, דמאחר וטעמו נרגש בקדרה כל שמרגיש טעמו של התפו"א שהאיסור בלוע בו, נחשב שאוכל גם את האיסור בעצמו [כן ביאר הרע"א דבריו], אבל המשב"ז והרע"א [על החו"ד שביאר דברי הט"ז] חולקים, שלמרות שהוא עצמו אסור מחמת המשהו הבלוע בו, מאחר והמשהו חמץ הבלוע בו אין בכוחו לצאת, גם הוא עצמו אינו יכול לאסור מדין הנאסר, ואחרי שאינו יכול לאסור ממילא גם מצטרף להתיר

. ובמשב"ז בסימן תס"ז סוף סקי"ז כתב שאין לגעור במי שמקל כהט"ז. ובשעה"צ [שם סקס"ז] התיר בהפס"מ אפי' באכילה. וכן מבואר להלכה ברע"א לקמן בסימן ק"ז.

כל זה לפי ביאור הפמ"ג והרע"א בדעת הט"ז, אבל היד יהודה והחזו"א ביארו שדעת הט"ז גם כהנקוה"כ שבליעה של משהו בכוחו להפלט, אלא שהט"ז סובר שאפי' שהמשהו נפלט ומתערב במאכל, מאחר והוא כ"כ קלוש אין בכוחו לאסור אפילו בדברים האוסרים גם במשהו, ולכן זה רק אם תחלת איסורו הי' רק ע"י משהו, דהיינו שהקדרה הראשונה נאסרה רק מדין משהו, אבל מאכל שנאסר ע"י נתינת טעם ממש, ואח"כ טעמו אותו וראו שכבר אין בו טעם האיסור, וחזר אותו מאכל ונפל לקדרה אחרת, למרות שיש באותו מאכל רק טעם כל שהוא של איסור מ"מ אוסר את הקדרה השניה, דגם המשהו הבלוע בו נפלט עמו ולא שייך בזה אין הנאסר, נמצא שלדעת החזו"א והיד יהודה אם בקדרה שתחבו את המצקת של חמץ לא היה ס' כנגדה, אלא שמאחר ואח"כ הוסיפו לתוכה עוד הרבה מרק וכדו' כשהוציאו חתיכת תפו"א וטעמו מקצת ממנה לא היה ניכר בה טעם של חמץ, מ"מ אם הכניסו את אותה חתיכת תפו"א לקדרה השניה גם לדעת הט"ז אוסר, אבל לפירוש הפמ"ג, החו"ד והרע"א, שלדעת הט"ז משהו אינו נפלט כלל, לא יאסור המאכל את הקדרה השניה מדין אין הנאסר וכמש"כ הרע"א להדיא לקמן בסימן ק"ו.

י. נפל בפסח פירור חמץ לתוך מים.

1. עירבו מים אלו עם מים אחרים והיה בהם יותר מששים כנגד כל המים, מה דינם.
2. בישל אח"כ במים אלו המעורבים מאכל, מה דינו של המאכל.
3. וכן מים שיצאו מהמזגן ביו"ט שהתערבו במים אחרים, ולקח מעט מאותם מים ובישל בהם מרק ירקות, מה דין המרק ודין הירקות.
4. לקח מהירקות שבקדרה הראשונה וחיממם ביו"ט עם מרק ירקות אחר, מה דין הירקות והמרק השני .
5. חזר וחימם מאכל אחר או מרק או מים, בקדרה הראשונה שבישל בה את הירקות עם המים שמעורב בהם ממי המזגן הנ"ל, האם מותר לו להשתמש באותם ירקות או מרק או מים חמים.

[ט"ז, נקוה"כ, מקצ"ז סקט"ז, חו"ד סקי"כ, ט"ז סימן תס"ז סקי"ז].

י. לדעת הט"ז [כפי ביאורו של הפמ"ג חו"ד והרע"א] בליעה של משהו אין בכוחו לצאת, אמנם זה רק אם המשהו נבלע בתוך דבר מאכל וכדו', אבל בתערובת של לח כן בכח המשהו שנתערב להמשיך ולהתפשט בכל המקומות שמתערב הלח שנתערב בו. אבל לדעת הש"ך כל בליעה של משהו גם אם הוא נבלע בתוך מאכל יבש בכוחו להפלט ממנו, אלא שמאחר ואינו עושה חנ"נ, ומעורב עם היתר, גם במקום שמעורב במינו נחשב כתערובת של אינו מינו, ולכן במקום שגם אינו מינו אוסר במשהו כגון חמץ בפסח, גם משהו חמץ שנבלע או נתערב במאכל ונתערב אותו מאכל במקום אחר המשהו עצמו שנבלע בראשון הוא זה שאוסר, אבל במקום שהאיסור משהו הוא רק במינו כגון בדשיל"מ אין המשהו שנתערב במאכל יכול אסור מאכל שני. ומ"מ אם התערובת השני' היא גם לח נחשב שהאיסור משהו עצמו שנתערב בראשון הוא עצמו מעורב בכל מקום וממילא נחשב שיש כאן תערובת של מינו ולא בטיל, ולפי"ז משהו חמץ שנתערב במים בפסח, לדעת הש"ך מאחר שהבליעה של משהו נפלט ובפסח אוסר גם באינו מינו, נאסר המאכל השני, אבל לדעת הט"ז בתערובת הראשונה של המים כל עוד שממשיכים להתערב במים או מרק וכדו' אפילו פי אלף כנגדו ממשיך לאסור, אבל כשבישל במים אלו תפו"א שזה כבר דבר גוש אמנם התפו"א עצמו יאסר אבל ממנו כבר אינו נפלט להמשיך ולאסור.

אבל מים של מזגן שאסור ביו"ט משום נולד, ותערובתו אינו בטל אפילו באלף מחמת דשיל"מ, ודשיל"מ שלא בטל זה רק במינו, כל זמן שאותם מים עצמם שיצאו מהמזגן ממשיכים להתערב עם עוד מים אחרים אפילו אלף פעמים, גם לדעת הנקוה"כ הכל יאסר, מפני שהמים עצמם מגיעים לכל קום ונחשב לתערובת של מינו ולעולם לא בטיל, וכן כשיבשל עם אותם מים מאכל יבלע מהמים לתוך המאכל והמאכל יאסר, אבל כשיקח אח"כ מאותם מאכלים שהתבשלו עם המים שמעורב בו גם

מהמים שיצאו מהמזגן שאסורים ביו"ט ויכניס אותם לתוך קדרה אחרת, מאחר וכח אחר מעורב בו גם המים עצמם שמתערבים אח"כ במים אחרים מוגדרים כבר לאינו מינו, ואינו אוסר.

אלא שלדעת הפמ"ג גם אם לבליעה מועטת של משהו אין כח לצאת, זה רק כאשר הוא בלוע בתוך מאכל, מאחר ולמאכל יש בליעות של עצמו נדבק בו יותר, אבל באופן שהאיסור המשהו נבלע בתוך כלי גם למשהו יש כח להפלט, [ודלא כדעת הט"ז עצמו בזה].